అధ్యాయం-4

పౌర సరఫరాల శాఖ పనితీరుపై ఆడిట్ సమీక్ష

వినియోగదారుల వ్యవహారాలు, ఆహారం, పౌర సరఫరాల శాఖ

పేజీలు 55 - 78

4.1 పరిచయం

పౌర సరఫరాల శాఖ 1977 వరకు రెవెన్యూ బోర్డులో అంతర్భాగంగా ఉండేది. ఆ తర్వాత ఈ శాఖ ప్రత్యేక గుర్తింపు సంతరించుకుంది. పౌర సరఫరాల శాఖ ప్రధాన కార్యకలాపాలు ఈ కింది విధంగా ఉంటాయి :

- రాష్ట్ర సంస్థలు, భారత ఆహార సంస్థ (ఎఫ్‌సీఐ) ద్వారా కనీస మద్దతు ధర (ఎమ్ఎస్‌పీ)కి ధాన్యం కొనుగోలు;
- కేంద్రీయ నిల్వలకోసం లెవీ బియ్యం సేకరణ;
- ప్రజా పంపిణీ వ్యవస్థ (పీడీఎస్) కోసం బియ్యం, గోధుమలు, చక్కెర, కిరోసిన్, పామాయిల్, కందిపప్పు వంటి నిత్యావసర వస్తువుల కొనుగోలు;
- చౌకధరల దుకాణాల (ఎఫ్‌పీఎస్) ద్వారా నిత్యావసర వస్తువుల పంపిణీ;
- దారిద్ర్యరేఖకు దిగువన ఉన్న కుటుంబాలకు దీపం పథకం కింద గ్యాస్ కనెక్షన్లు ఇవ్వటం;
- బహిరంగ మార్కెట్లో ధరల నియంత్రణ కోసం అవసరమైన సందర్భాల్లో నిత్యావసర వస్తువుల ధరల పర్యవేక్షణ చేస్తూ విపణి వ్యవహారాలలో జోక్యం చేసుకోవటం;
- ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థ కార్యకలాపాల వ్యవస్థీకరణ.

4.1.1 సంస్థాగత నిర్మాణం

పౌర సరఫరాల శాఖ కమీషనరు ఆ శాఖకు అధిపతి. కమీషనరు తన పదవిరీత్యా ప్రభుత్వ కార్యదర్శిగానూ, ఆ శాఖకు ముఖ్య నియంత్రణాధికారి (సీసీఓ)గానూ వ్యవహరిస్తారు. రాష్ట్ర స్థాయిలో పౌర సరఫరాల సంచాలకులు, జిల్లా స్థాయిలో జిల్లా సరఫరా అధికారులు కమీషనరుకు విధి నిర్వహణలో సహాయ పడతారు. వివిధ స్థాయిల్లో పౌర సరఫరాల శాఖ వ్యవస్థాగత నిర్మాణాన్ని ఈ కింది పటంలో చూడవచ్చును.

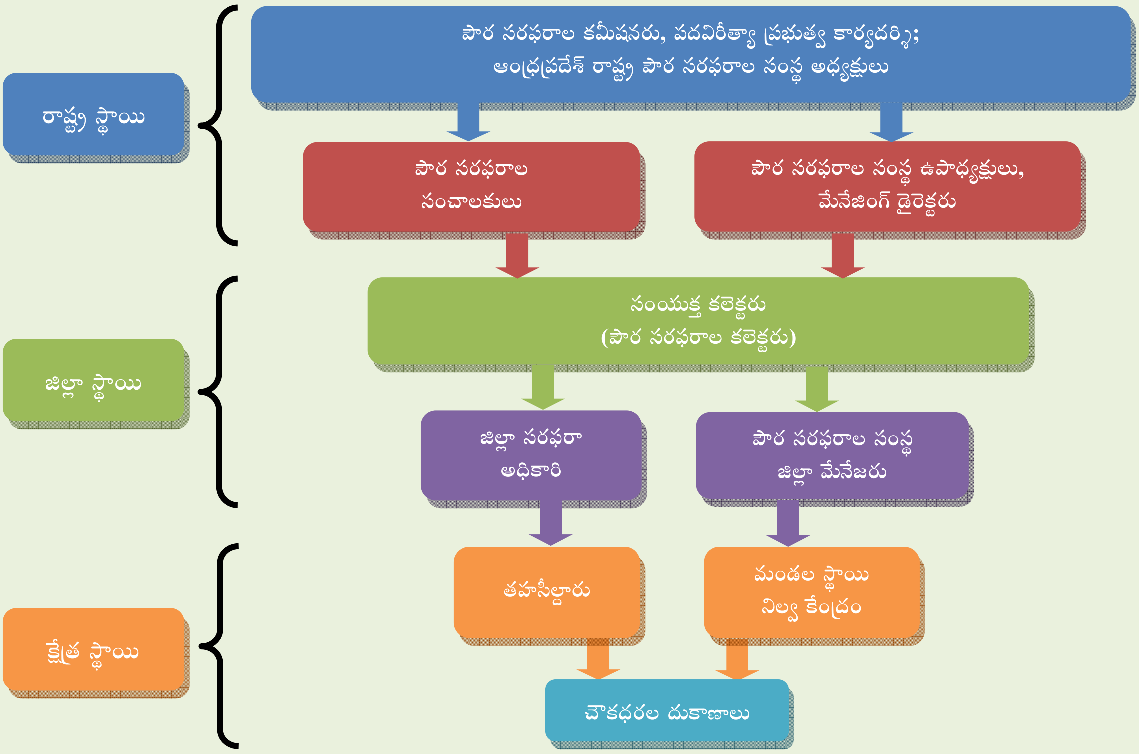

4.2 ఆడిట్ విధివిధానాలు

4.2.1 ఆడిట్ లక్ష్యాలు

ఈ కింది అంశాలను మదింపు చేయడానికి పౌర సరఫరాల శాఖ పనితీరుపై ఆడిట్ సమీక్షను నిర్వహించడమైంది :

- కనీస మద్దతు ధరల అమలు కార్యక్రమాలకూ, ప్రజాపంపిణీ వ్యవస్థకూ సంబంధించి ప్రణాళికా ప్రక్రియ రాష్ట్ర ఆహారధాన్యాల అవసరాలను తీర్చేవిధంగా పటిష్ఠంగానూ, ప్రభావశీలంగానూ ఉన్నాయా;
- ఆహారధాన్యాలు, ఇతర నిత్యావసర వస్తువుల సేకరణ పొదుపుగానూ, సమర్ధవంతంగానూ, కార్యసాధకం గానూ జరిగిందా;
- ప్రజాపంపిణీ పథకాల లబ్ధిదారుల గుర్తింపు యంత్రాంగం లోపరహితంగా ఉన్నదా; లక్షిత లబ్ధిదారులకు ప్రయోజనాలు చేరేలా చర్యలు చేపట్టారా;
- నిత్యావసర వస్తువుల సేకరణ, రవాణా, నిల్వ, నిర్వహణ, పంపిణీలను పొదుపుగానూ, సమర్ధవంతంగానూ, కార్యసాధకంగానూ నిర్వహించేందుకు తగిన సంస్థాగత యంత్రాంగం ఉన్నదా.

4.2.2 ఆడిట్ ప్రామాణికంగా తీసుకున్న అంశాలు

ఆడిట్‌లో కనుగొన్న విషయాలను ఈ కింది ప్రామాణిక అంశాలతో సరిచూసుకోవడమైంది :

- నిత్యావసర వస్తువుల చట్టం, 1955;
- ఆంధ్రప్రదేశ్ (లెవీ) బియ్యం సేకరణ ఉత్తర్వు, 1984;
- ప్రజాపంపిణీ వ్యవస్థ (నియంత్రణ) ఉత్తర్వు, 2001;
- ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర ప్రజా పంపిణీ వ్యవస్థ (నియంత్రణ) ఉత్తర్వు, 2008;
- ఆంధ్రప్రదేశ్ ఫైనాన్షియల్ కోడ్ ;
- కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు పలువిడతలుగా జారీచేసిన ఆదేశాలు, మార్గదర్శకాలు, సర్క్యులర్లు మొదలైనవి;
- ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థ డైరెక్టర్ల బోర్డు సమావేశ నిర్ణయాలు.

4.2.3 ఆడిట్ పరిధి, పద్ధతి

పౌర సరఫరాల శాఖ 2008-13 మధ్యగల ఐదేళ్ళకాలంలో నిర్వహించిన కార్యకలాపాలను 2012 జూలై నుండి 2013 ఏప్రిల్ మధ్య ఆడిట్‌లో సమీక్షించడమైంది.

పౌర సరఫరాల శాఖ కమీషనరు, ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థ కార్యాలయాల్లోనూ, ఎంపిక చేసుకున్న ఎనిమిది[1] జిల్లాల్లోని జిల్లా సరఫరా అధికారులు, పౌర సరఫరాల సంస్థ జిల్లా మేనేజర్ల కార్యాలయాల్లోనూ రికార్డులను పరిశీలించి ధాన్యం విషయంలో కనీస మద్దతు ధరల అమలు, ప్రజా పంపిణీ వ్యవస్థ ద్వారా నిత్యావసర వస్తువుల సేకరణ, నిల్వ, రవాణా, పంపిణీలను సమీక్షించటం జరిగింది.

[1] ఆదిలాబాద్, అనంతపురం, తూర్పు గోదావరి, గుంటూరు, కరీంనగర్, రంగారెడ్డి, విశాఖపట్నం, వైఎస్ఆర్ కడప

పౌర సరఫరాల కమీషనరు, ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థ ఉపాధ్యక్షులు, మేనేజింగ్ డైరెక్టరులతో 2012 జూన్‌లో నిర్వహించిన సమీక్షారంభ సమావేశంలో ఆడిట్ లక్ష్యాలు, పరిధి, పద్ధతి, ప్రామాణికాంశాలు, ఆడిట్ శాంపిల్‌లగురించి వివరించి, అంగీకారానికి రావడమైంది. ఆడిట్‌లో భాగంగా, వివిధ స్థాయిల్లోని ప్రభుత్వ అధికారులకు ప్రశ్నావళిని ఇవ్వడం, వారితో చర్చలు జరపడమైంది. 2013 డిసెంబరులో జరిగిన సమీక్షానంతర సమావేశంలో పౌర సరఫరాల శాఖ కమీషనరు, పౌర సరఫరాల సంస్థ ఉపాధ్యక్షులు, మేనేజింగ్ డైరెక్టరు, పౌర సరఫరాల శాఖలోని ఇతర అధికారులతో, ఆడిట్ కనుగొన్న విషయాలను చర్చించడమైంది. ప్రభుత్వ సమాధానాలను ఈ నివేదికలో తగువిధంగా పొందుపర్చడం జరిగింది.

4.2.3.1 నమూనా తనిఖీ

అన్ని జిల్లాల్లోని ధాన్యం సేకరణ, పౌర సరఫరాల వ్యవస్థ కార్యకలాపాల పరిమాణం ఆధారంగా, రాష్ట్రంలోని మూడు ప్రాంతాల[2] నుండి కనీసం రెండేసి జిల్లాల చొప్పున మొత్తం ఎనిమిది జిల్లాలను ఆడిట్‌కు ఎంపిక చేసుకోవడమైంది. ఇలా ఎంపిక చేసుకున్న ప్రతి జిల్లాలోనూ రెండు మండల స్థాయి నిల్వ కేంద్రాల (ఎమ్ఎల్ఎస్ పాయింట్) రికార్డులను తనిఖీ చేయడమైంది. ఆడిట్‌కు ఎంపిక చేసుకున్న ఎనిమిది జిల్లాల్లోనూ, జిల్లాకు నాలుగు చొప్పున చౌకధరల దుకాణాలను[3] (ఎఫ్‌పిఎస్‌లను) తనిఖీ చేయడంతోపాటు, వీటి పరిధిలోని 30,695 రేషన్ కార్డుల గురించి వారి ఇళ్ళ వద్ద సర్వే నిర్వహించడమైంది. నమూనా తనిఖీ వివరాలను ***అనుబంధం-4.1***లో ఇవ్వడమైంది.

ఆడిట్ సమీక్షా ఫలితాలను తదుపరి పేరాలలో చర్చించడమైంది.

4.3 బడ్జెట్, ఖర్చు

పౌర సరఫరాల శాఖకు సంబంధించి 2008-13 మధ్య కాలంలో బడ్జెట్ కేటాయింపులు, ఖర్చుల వివరాలను ఈ కింది చార్టులో ఇవ్వడమైంది.

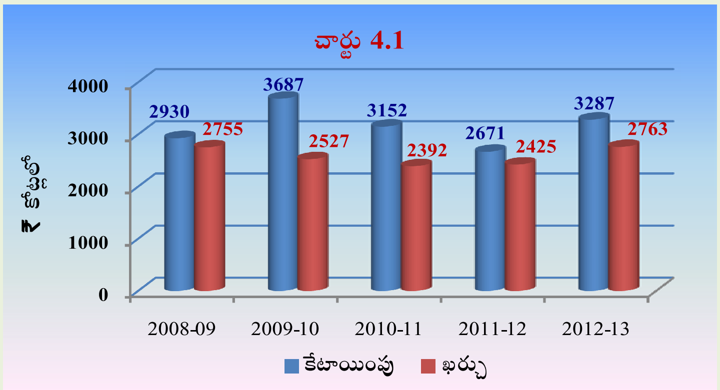

మూలం : వార్షిక వినిమయ పద్దులు

ఈ శాఖ 2008-13 మధ్య కాలంలో చేసిన మొత్తం ఖర్చు ₹12,862 కోట్లు కాగా, అందులో బియ్యం, ఇతర నిత్యావసర వస్తువులపై సబ్సిడీకి ₹11,739 కోట్లు[4] (91 శాతం) ఖర్చు కాగా మిగిలిన ₹1,123 కోట్లు సిబ్బంది వ్యవహారాలు, ఇతర కార్యకలాపాలపై ఖర్చయింది.

కేటాయింపులలో ప్రతిఏటా మిగుళ్ళు ఉన్నాయి. ఈ మిగుళ్ళు ₹175 కోట్లు (2008-09) నుండి ₹1,160 కోట్లు (2009-10) వరకు ఉన్నాయి. 'బియ్యంపై సబ్సిడీ' పద్దు కింద 2008-09లో ₹119 కోట్లు (ఐదు శాతం), 2009-10లో ₹1,150 కోట్లు (33 శాతం), 2010-11లో ₹750 కోట్లు (25 శాతం), 2011-12లో ₹220 కోట్లు (తొమ్మిది శాతం), 2012-13లో ₹500 కోట్లు (17 శాతం) చొప్పున మిగుళ్ళేర్పడ్డాయి. ప్రభుత్వం నుండి బడ్జెట్

---

2 కోస్తాంధ్ర (3), రాయలసీమ (2) తెలంగాణ (3)

3 నాలుగు కంటే ఎక్కువ ఎఫ్‌పిఎస్‌లను తనిఖీ చేసిన జిల్లాలు : రంగారెడ్డి (7), కరీంనగర్ (6)

4 2008-09: ₹2,343 కోట్లు; 2009-10: ₹2,354 కోట్లు; 2010-11: ₹2,254 కోట్లు; 2011-12: ₹2,284 కోట్లు; 2012-13: ₹2,504 కోట్లు

విడుదల ఉత్తర్వులు, పరిపాలనా మంజూరీలు రాకపోవడం ఈ ఐదేళ్ళలో ప్రతిఏటా మిగుళ్ళేర్పడటానికి కారణాలని పౌర సరఫరాల శాఖ తెలిపింది (2013 జూన్).

ప్రజాపంపిణీ కార్యకలాపాల కోసం మూడునెలలకోసారి పౌర సరఫరాల సంస్థకు ప్రభుత్వం నిధులు విడుదల చేస్తుంది. ఈ నిధుల వినియోగానికి సంబంధించి పూర్తి వివరాలతో కూడిన క్లెయిమ్‌లను పౌర సరఫరాల సంస్థ ప్రభుత్వానికి పంపించాలి. ఈ సంస్థ వినియోగ ధృవపత్రాలు (యూసీలు) సమర్పిస్తున్నప్పటికీ 2007-08 నుండి వివరణాత్మక క్లెయిమ్‌లను మాత్రం సమర్పించడంలేదు. 2008-11 మధ్య కాలానికి సంబంధించి, పౌర సరఫరాల సంస్థ వార్షిక పద్దులను సమీక్షించగా (2011-12, 2012-13 సంవత్సరాలకు పద్దులు ఇంకా ఖరారు కాలేదు) యూసీలలో పేర్కొన్న మొత్తం కంటే అకౌంట్లలో సబ్సిడీగా చూపిన మొత్తం తక్కువగా ఉందని వెల్లడైంది. ఆ వివరాలు ఈ కింది చార్టు 4.2లో ఉన్నాయి.

చార్టు 4.2

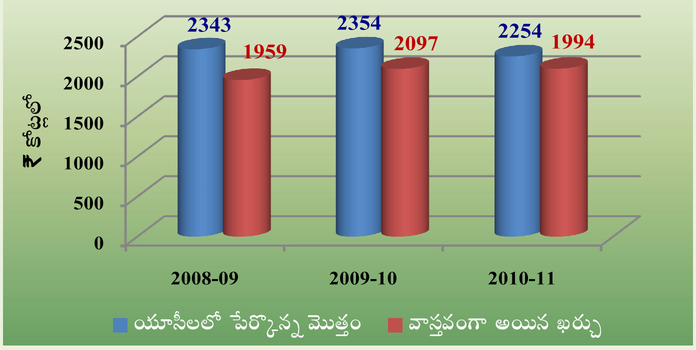

మూలం : ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థ పద్దులు

విడుదల చేయాల్సిన నిత్యావసర సరుకుల మేరకు అడ్వాన్సుగా విడుదల చేసిన సబ్సిడీ మొత్తానికి రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థ యూసీలను ఇస్తుందనీ, 2007-08 నుండి 2010-11 మధ్యగల కాలానికి వివరణాత్మక క్లెయిమ్‌లను సమర్పించే ప్రక్రియ కొనసాగుతోందనీ ప్రభుత్వం తెలిపింది (2013 అక్టోబరు).

4.4 ప్రణాళిక

చౌకధరల దుకాణాల ద్వారా ప్రజాపంపిణీ కోసం ధాన్యం, బియ్యం, ఇతర నిత్యావసర సరుకులను కొనుగోలు చేయడం పౌర సరఫరాల శాఖ ప్రధాన విధి. దారిద్ర్యరేఖకు దిగువన (బీపీఎల్), ఎగువన (ఏపీఎల్) ఉన్న వారికి, ఇతరులకు, ప్రజా పంపిణీ ద్వారా ఇచ్చే ఆహారధాన్యాలను భారత ఆహార సంస్థ (ఎఫ్‌సీఐ) కొనుగోలు చేసి, కేంద్ర అమ్మకం ధర (సీఐపీ)కు రాష్ట్రాలకు ఇస్తుంది. వాటి కొనుగోలు, అమ్మకం ధరల మధ్య వ్యత్యాసాన్ని సబ్సిడీ[5] రూపేణా భారత ప్రభుత్వం భారత ఆహార సంస్థకు విడుదల చేస్తుంది. బీపీఎల్ కుటుంబాలకిచ్చే ఆహారధాన్యాల ధరను మరింత తగ్గించి, ఆ సబ్సిడీని రాష్ట్ర ప్రభుత్వం భరిస్తుంది.

భారత ప్రభుత్వం ఇచ్చే కేటాయింపుల ఆధారంగా వివిధ వర్గాల ప్రజలకు పంపిణీ చేయాల్సిన నిత్యావసరాల పరిమాణాన్ని నిర్ణయించడం జరుగుతుంది. భారత ప్రభుత్వం ఇచ్చే ఈ కేటాయింపుల ప్రకారం ప్రతి బీపీఎల్ కుటుంబానికి నెలకు 35 కి.గ్రా. బియ్యం/గోధుమలు, కిలో చక్కెర, కిలో కందిపప్పు, ఒక లీటరు పామాయిల్, ఐదు లీటర్ల కిరోసిన్ ఇవ్వాలి. ఏపీఎల్ కుటుంబాలకు నెలకు 35 కి.గ్రా.ల బియ్యం ఇస్తారు. రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ప్రజాపంపిణీ ద్వారా బీపీఎల్ కుటుంబాలకు 2008 ఏప్రిల్ నుండి 2011 అక్టోబరు మధ్య కాలంలో కిలో బియ్యం రెండు రూపాయల చొప్పున ఇచ్చింది. ఈ ధరను 2011 నవంబరు నుండి మరింత తగ్గించి కిలో బియ్యం ఒక రూపాయికే ఇస్తోంది. ఇది ఎఫ్‌సీఐ నుండి కొనుగోలు చేసే ధర (బీపీఎల్ కుటుంబాల కోసం కి.గ్రా.కు ₹5.65, ఏపీఎల్ కుటుంబాల కోసం కి.గ్రా.కు ₹8.30) కంటే తక్కువ.

---

[5] 2008-09లో ₹4,039 కోట్లు; 2009-10లో ₹4,482 కోట్లు; 2010-11లో ₹5,049 కోట్లు; 2011-12లో ₹5,833 కోట్లు; 2012-13లో ₹6,022 కోట్లు (కేంద్ర సబ్సిడీ ఆహార ధాన్యాల రూపంలో ఉంటుంది. దీనిని పౌర సరఫరాల సంస్థ తీసుకున్న బియ్యం, గోధుమలు, పామాయిలు పరిమాణానికి లెక్కకడతారు)

భారత ప్రభుత్వ లెక్కలకూ, రాష్ట్ర ప్రభుత్వం గుర్తించిన బీపీఎల్ కుటుంబాల సంఖ్యకూ మధ్య వ్యత్యాసం ఉందని ఆడిట్‌లో గమనించడమైంది. భారత ప్రభుత్వం బీపీఎల్ కార్డుదారులకు ఒక్కో కుటుంబానికి నెలకు 35 కి.గ్రా. చొప్పున 25.05 లక్షల కుటుంబాలకు ఏడాదికి 10.52 లక్షల మెట్రిక్ టన్నుల బియ్యాన్ని ఇస్తుంది. రాష్ట్ర ప్రభుత్వం, 2008 జూలైలో, బీపీఎల్ కుటుంబాలుగా పరిగణించడానికి అవసరమైన వార్షిక ఆదాయ పరిమితిని గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో ₹20,000 నుండి ₹60,000కు, పట్టణ ప్రాంతాల్లో ₹24,000 నుండి ₹75,000కు పెంచింది. ఫలితంగా, 2012-13 నాటికి రాష్ట్రంలో 2.17 కోట్ల బీపీఎల్ కుటుంబాలు ఉన్నాయి. కేంద్ర ప్రభుత్వం, ఒక్కో కుటుంబానికి నెలకు 35 కి.గ్రా. చొప్పున బియ్యం కేటాయిస్తుండగా, రాష్ట్ర ప్రభుత్వం బీపీఎల్ కార్డు ఉన్న వాళ్ళకు కుటుంబానికి నెలకు 20 కి.గ్రా. చొప్పున ఇస్తోంది (2008-13). అంతేకాక, కేంద్ర ప్రభుత్వం ఏపీఎల్ కోటా కింద కేటాయించిన బియ్యాన్ని బీపీఎల్ కార్డుల వారికి ఇస్తుండటంవల్ల రాష్ట్రంలో ఏపీఎల్ కుటుంబాలకు బియ్యం పంపిణీ జరగటంలేదు. అందువలన, వీటి ధరలోని ₹2.65 (కి.గ్రా.కు) వ్యత్యాసాన్ని[6] రాష్ట్ర ప్రభుత్వం భరించాల్సివస్తోంది. ఆ విధంగా, 2008-13 మధ్య ఏపీఎల్ కోటానుండి మళ్ళించిన బియ్యం 87.96 లక్షల మెట్రిక్ టన్నులు కాగా, రాష్ట్ర ప్రభుత్వంపై పడిన అదనపు భారం ₹2,330 కోట్లు.

4.5 ఆహారధాన్యాల సేకరణ

భారత ప్రభుత్వం ప్రజాపంపిణీ వ్యవస్థ కోసం ఎఫ్‌సీఐ ద్వారానూ, వికేంద్రీకృత కొనుగోలును అమలు చేస్తున్న కొన్ని రాష్ట్రాల ద్వారానూ ఆహారధాన్యాలను సేకరిస్తోంది. అలా, 2012 అక్టోబరు 1 నుండి వికేంద్రీకరణ విధానంలో ధాన్యం కొనుగోలు చేసేందుకు భారత ప్రభుత్వం గుర్తించిన ఎనిమిది రాష్ట్రాల్లో ఆంధ్రప్రదేశ్ ఒకటి. ఈ విధానం కింద రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఏడు జిల్లాల్లో[7] ధాన్యం కొనుగోలును ప్రారంభించింది. దశలవారీగా దీన్ని మిగిలిన జిల్లాలకు విస్తరించాలని యోచించింది.

4.5.1 కనీస మద్దతు కార్యక్రమం కింద ధాన్యం సేకరణ

రైతుల వ్యవసాయ ఉత్పత్తులకు ప్రోత్సాహక ధర లభించేలా చూడటానికి, మిల్లర్లు, వ్యాపారుల దోపిడీకి గురికాకుండా వారిని కాపాడేందుకు, వ్యవసాయోత్పత్తుల స్థిరీకరణ కోసం భారత ప్రభుత్వం మద్దతు ధరల కార్యక్రమాలు చేపడుతోంది. ఈ కార్యక్రమాల కింద, ప్రభుత్వం నిర్ణయించిన కనీస మద్దతు ధరకి వ్యవసాయ ఉత్పత్తులను రైతుల నుండి నేరుగా కొనడం జరుగుతుంది. వ్యవసాయ ఖర్చులు, ధరలకు సంబంధించిన కమీషను సిఫార్సుల ఆధారంగా, ప్రతి ఏటా మార్కెటింగ్ సీజను మొదలవ్వడానికి ముందు భారత ప్రభుత్వం అన్ని వ్యవసాయ ఉత్పత్తులకూ కనీస మద్దతు ధరలను నిర్ణయించి, రాష్ట్రాలకు సమాచారమిస్తుంది. ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థ వివిధ జిల్లాల్లోని ధాన్యం కొనుగోలు కేంద్రాల (పీపీసీ) ద్వారా రైతుల నుండి ధాన్యం కొనుగోలు చేసి వాటిని కస్టమ్ మిల్లింగు చేపట్టి, ఆతర్వాత ఎఫ్‌సీఐకి తరలించే ఉద్దేశంతో మిల్లర్లకు ఇస్తుంది. ప్రతి సీజనులోనూ చేసే ధాన్యం కొనుగోలు ప్రక్రియ వివరాలను ***అనుబంధం-4.2***లో చూపడమైంది. జిల్లాల వారీగా చేసిన ధాన్యం కొనుగోలు వివరాలను ***అనుబంధం-4.3***లో చూడవచ్చును.

రాష్ట్రంలో పండించిన ధాన్యం, రాష్ట్రంలో వినియోగానికి కావలసిన ధాన్యం, రైతుల నుండి నేరుగా సేకరించిన ధాన్యం వివరాలు ఈ కింది పట్టికలో ఉన్నాయి.

---

[6] కేంద్ర ప్రభుత్వ అమ్మకం ధరలు ఏపీఎల్ కోటాకు కి.గ్రా.కు ₹8.30, బీపీఎల్ కోటాకు కి.గ్రా.కు ₹5.65 మధ్య వ్యత్యాసం

[7] చిత్తూరు, గుంటూరు, కరీంనగర్, నల్గొండ, ఎస్‌పీఎస్ నెల్లూరు, ప్రకాశం, వరంగల్

పట్టిక 4.1

(లక్షల మెట్రిక్ టన్నులు)

	2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13*
రాష్ట్రంలో వినియోగించిన బియ్యం	106	107	107	107	108
ధాన్యం నుండి 68 శాతం చొప్పున బియ్యం వస్తే, కావలసిన ధాన్యం	155	157	157	157	159
రాష్ట్రంలో ఉత్పత్తి అయిన బియ్యం	142	108	144	129	112
రాష్ట్రంలో ఉత్పత్తి అయిన ధాన్యం	209	159	212	190	165
రాష్ట్ర ప్రభుత్వం సేకరణ లక్ష్యం	10	10	10	33	11
రాష్ట్ర ప్రభుత్వం కొనుగోలు చేసిన పరిమాణం	10	3	21	20	14
ఎఫ్‌సీఐ కొనుగోలు చేసిన పరిమాణం	2	1	3	1	0
ప్రైవేటు మిల్లర్లు కొనుగోలు చేసిన పరిమాణం	166	145	164	131	103

మూలం : అర్థ-గణాంక శాఖ సంచాలకులు ప్రచురించిన 'ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో ధాన్యం సేకరణ', పౌర సరఫరాల శాఖ కార్యాలయం, ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థల రికార్డులు

గమనిక : పట్టికలోని పరిమాణాలు ప్రతిఏటా ఖరీఫ్, రబీ సీజన్లు రెండింటివీ కలిపి ఇవ్వడమైంది

** 2012-13వ సంవత్సరపు ఖరీఫ్ మార్కెటింగ్ సీజనులో ధాన్యం కొనుగోలు పద్దులు 2013 మే 31 వరకు*

ఈ అంశంపై ఆడిట్‌లో కనుగొన్న విషయాలు ఈ కింద పేర్కొనడమైంది :

4.5.1.1 ప్రభుత్వం సేకరణ తక్కువగా ఉండటం

భారత ప్రభుత్వం అంచనా ప్రకారం, ధాన్యం నుండి 68 శాతం చొప్పున బాయిల్డ్ రైస్ వస్తుంది. ఈ లెక్కన, ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో ఏడాదికి 155 నుండి 159 లక్షల మెట్రిక్ టన్నుల ధాన్యం అవసరమవుతుంది. రాష్ట్రంలో వినియోగం అయ్యే పరిమాణం కంటే అధికంగానే ధాన్యం ఉత్పత్తి అవుతున్నప్పటికీ, 2008-13 మధ్యకాలంలో రాష్ట్ర ప్రభుత్వం రైతుల నుండి నేరుగా కొనుగోలు చేసిన ధాన్యం 3 నుండి 21 లక్షల మెట్రిక్ టన్నుల వరకు (అంటే 2 నుండి 11 శాతం వరకు) మాత్రమే ఉంటున్నది. ఫలితంగా, మిల్లర్లు సేకరించే ధాన్యం కంటే ప్రభుత్వ సేకరణ తక్కువగా ఉండటంతో, రైతులు మిల్లర్ల దయాదాక్షిణ్యాలపై ఆధారపడాల్సివస్తోంది.

రాష్ట్రంలో ప్రభుత్వం ద్వారా ధాన్యం కొనుగోళ్ళు తక్కువగా ఉండటానికి మార్కెట్ ధరలు, ధాన్యం సేకరణకు సాంప్రదాయక మార్గాలు అందుబాటులో ఉండటం, రాష్ట్రంలో అధిక సంఖ్యలో బియ్యం మిల్లులు ఉండటంవంటి పలు అంశాలు కారణాలని ప్రభుత్వం తెలిపింది (2013 అక్టోబరు). రైతుల నుండి కనీస మద్దతు ధరకే ధాన్యం కొనుగోలు చేసినట్లు బియ్యం మిల్లర్లు ధృవపత్రాలు సమర్పించాల్సి ఉంటుందని కూడా ప్రభుత్వం తెలిపింది. రైతులకు కనీస మద్దతు ధర లభించేలా చూసేందుకు చెక్కులు, ఆన్‌లైన్ పేమెంటు ద్వారా మిల్లర్లు చెల్లింపులు చేసేవిధంగా చర్యలు తీసుకుంటామని ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థ ఉపాధ్యక్షులు, మేనేజింగ్ డైరెక్టరు సమీక్షానంతర సమావేశంలో హామీ ఇచ్చారు (2013 డిసెంబరు).

4.5.1.2 మార్కెట్ ఫీజు, గ్రామీణాభివృద్ధి సెస్సులకు వినియోగ ధృవపత్రాలను సమర్పించకపోవడం

రెగ్యులేటెడ్ మార్కెట్ కమిటీలు (ఆర్ఎమ్‌సీలు) నిర్వహించే మార్కెట్ యార్డులు/తాత్కాలిక యార్డుల వద్ద రైతుల నుండి ప్రభుత్వం ధాన్యం కొనుగోలు చేస్తుంది. ఇందుకోసం కనీస మద్దతు ధరపై ఒక శాతంను మార్కెట్ ఫీజుగానూ, ఐదు శాతాన్ని గ్రామీణాభివృద్ధి (ఆర్‌డీ) సెస్సుగానూ చెల్లిస్తుంది. కేంద్ర ప్రభుత్వ ఆదేశాల (2010 సెప్టెంబరు) ప్రకారం, మార్కెట్ యార్డుల్లో సరైన మౌలిక వసతులను కల్పించేందుకు ఆర్ఎమ్‌సీలు ఈ మార్కెట్ ఫీజును వినియోగించి, వినియోగ ధృవపత్రాలు సమర్పించాలి. జిల్లా పాలనా యంత్రాంగం, ఆర్‌డీ సెస్సుతో గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో అభివృద్ధి పనులు చేపట్టి, రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి వినియోగ ధృవపత్రాలు సమర్పించాలి. కేంద్ర ప్రభుత్వం నుండి ఈ మొత్తాలకు సంబంధించిన రీఇంబర్స్‌మెంట్‌ను పొందేందుకు

అవసరమైన ధృవపత్రాలను పంపటంలో రాష్ట్ర ప్రభుత్వం విఫలమయినందువల్ల, 2012-13 నాటికి మార్కెట్ ఫీజు తాలూకు ₹3.49 కోట్లు[8], ఆర్‌డీ సెస్సు తాలూకు ₹18.51 కోట్ల క్లెయిమ్‌లను భారత ఆహార సంస్థ నిలిపివేసింది.

4.5.2 కస్టమ్ మిల్డ్ రైస్

ప్రభుత్వ సంస్థలు (ఆంధ్రప్రదేశ్ పౌర సరఫరాల సంస్థ/భారత ఆహార సంస్థ) సేకరించిన ధాన్యాన్ని, కస్టమ్ మిల్లింగ్ కోసం రైస్ మిల్లర్లకు ఇవ్వడం జరుగుతుంది. దీనికి సంబంధించి, ఆడిట్‌లో కనుగొన్న విషయాలను ఈ కింద పేర్కొనడమైంది:

4.5.2.1 మిల్లర్లతో ఒప్పందాలు

ధాన్యం కొనుగోలు, కస్టమ్ మిల్లింగ్‌లకు విధానాలను నిర్దేశిస్తూ భారత ప్రభుత్వం ప్రతి ఏటా (2000 సంవత్సరం నుండి) సీజను మొదలుకావడానికి ముందే మార్గదర్శకాలను రూపొందిస్తోంది. ఐతే, 2011-12 వరకు, మిల్లర్లతో ఒప్పందాలను కుదుర్చుకోలేదు. దీనివల్ల మిల్లింగ్ బియ్యాన్ని సకాలంలో సరఫరాచేసేలా నిర్దేశించేందుకు, జాప్యం జరిగిన సందర్భాల్లో జరిమానాలు విధించేందుకు ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థకు వీలుకాలేదు.

ఖరీఫ్ మార్కెటింగ్ సీజను 2011-12 వరకు ఒప్పందాలను కుదుర్చుకోలేదనీ, మిల్లింగ్ ద్వారా వచ్చిన బియ్యం సరఫరా కోసం రైస్ మిల్లర్ల సంఘంతో అవగాహన ఒప్పంద పత్రాలను తీసుకోవడం జరిగిందనీ ప్రభుత్వం తెలిపింది (2013 అక్టోబరు).

4.5.2.2 కస్టమ్ మిల్లింగ్ బియ్యం సరఫరాలో జాప్యం

ధాన్యం సేకరించి, మిల్లర్లకు ఇచ్చిన నాటినుండి 15 రోజుల్లోగా మిల్లరు ఆ ధాన్యాన్ని మిల్లింగ్ చేసి బియ్యం ఇవ్వాలని మార్గదర్శకాల్లో సూచించారు. ధాన్యం కొనుగోలు, మిల్లింగ్‌ల వ్యవహారాలను, ఎఫ్‌సీఐకు బియ్యం సరఫరాను జాయింట్ కలెక్టర్లు, జిల్లా, క్షేత్ర స్థాయిల్లో సంబంధిత అధికారులు ప్రత్యక్షంగా పర్యవేక్షించాలని కూడా మార్గదర్శకాల్లో సూచించారు. ఎఫ్‌సీఐకు సరఫరా చేసిన బియ్యం తాలూకు చెల్లింపులను క్లెయిమ్ చేసేందుకు, భారత రిజర్వు బ్యాంకు నుండి పొందిన క్యాష్ క్రెడిట్‌ను తిరిగి చెల్లించేందుకు ఈ విధమైన పర్యవేక్షణ అత్యంతావశ్యకం. అయితే, ఏ జిల్లాలోనూ నిర్దేశిత పర్యవేక్షణ యంత్రాంగం లేదని ఆడిట్ పరిశీలనలో వెల్లడైంది. ఎఫ్‌సీఐకి బియ్యం సరఫరాలో జరిగిన జాప్యాలు ఈ విధమైన పర్యవేక్షణ లోపాన్ని నిర్ధారిస్తున్నాయి. ఆవిధంగా, 2008-13 మధ్య, ఖరీఫ్ మార్కెటింగ్ సీజన్లలో సాలీనా జరిగిన సగటు జాప్యాలు 46 రోజులు (2008-09) నుండి 110 రోజులు (2011-12) వరకు ఉన్నాయి. ఇదే కాలానికి, ఈ జాప్యాల కారణంగా క్యాష్ క్రెడిట్‌పై వడ్డీ రూపేణా ₹171 కోట్లు[9] చెల్లించవలసివచ్చింది.

బియ్యం సరఫరాలో జాప్యం జరుగుతోందని ప్రభుత్వం అంగీకరించింది. ఐతే, ప్రభుత్వం ఇచ్చిన ధాన్యాన్ని మిల్లింగ్ చేయడంతోపాటు లెవీ బియ్యం, బహిరంగ మార్కెట్‌లో అమ్మే బియ్యంకోసం మిల్లర్లు కూడా ధాన్యాన్ని కొనుగోలు చేసి మిల్లింగ్ చేస్తుండటంవల్ల జిల్లా అధికారులు, ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థ పర్యవేక్షణ చేస్తున్నప్పటికీ ఈ జాప్యాలు జరుగుతున్నాయని ప్రభుత్వం తెలిపింది (2013 అక్టోబరు). ఐతే, ఈ అంశాలను పరిగణనలోకి తీసుకున్న తర్వాతనే మార్గదర్శకాల్లో 15 రోజుల వ్యవధిని నిర్ధారించారు. కాబట్టి ప్రభుత్వ సమాధానంలో పేర్కొన్న కారణాలను అంతకు ముందే పరిగణనలోకి తీసుకోవడం జరిగింది.

4.5.3 ఇతర సరుకుల కొనుగోలు

దారిద్ర్య రేఖకు దిగువన ఉన్న (బీపీఎల్) కుటుంబాలకు ప్రజా పంపిణీ వ్యవస్థ ద్వారా ఇవ్వడానికి బియ్యంతో పాటుగా, గోధుమలు, చక్కెర, కందిపప్పు, పామాయిల్, కిరోసిన్ వంటి ఇతర నిత్యావసర వస్తువులను రాష్ట్ర ప్రభుత్వం కొనుగోలు చేస్తుంది. మార్కెట్ ధరల నియంత్రణ చర్యల్లో భాగంగా పౌర సరఫరాల శాఖ ఈ కార్యకలాపాలు చేపడుతోంది.

---

8 ఈ మొత్తంలో మూడేళ్ళ క్రితం క్లెయిమ్‌లు కూడా ఉన్నాయి

9 రెండు నెలల కాలానికి ఎఫ్‌సీఐ అనుమతించిన వడ్డీని తీసివేసిన తర్వాతనే బియ్యం ధరను లెక్కించడమైంది

4.5.3.1 కిరోసిన్

ప్రభుత్వం నిర్ణయించిన ధరకు చిల్లర వర్తకుల (ఎఫ్‌పీఎస్) వద్దకు టోకు వర్తకులు కిరోసిన్‌ను సరఫరా చేయాలి. టోకు వర్తకుల లాభం, ఆయిల్ డిపో నుండి టోకు వర్తకం జరిగేచోటుకు, అక్కడి నుండి చిల్లర వర్తకం జరిగేచోటుకు అయ్యే రవాణా ఖర్చులు కలుపుకుని పీడీఎస్ కిరోసిన్ ధర, ప్రభుత్వం నిర్ణయించిన ధరకంటే ఎక్కువ ఉంటే ఈ వ్యత్యాసాన్ని కిరోసిన్ ప్రైస్ ఈక్వలైజేషన్ ఫండ్ (కేపీఈఎఫ్) నుండి టోకు వర్తకులకు జిల్లా కలెక్టరు చెల్లించాలి. ప్రభుత్వం నిర్ణయించిన ధర కంటే వాస్తవ వ్యయం తక్కువగా ఉంటే జిల్లా కలెక్టరు, ఈ ధరల వ్యత్యాసాన్ని టోకు వర్తకుల నుండి వసూలు చేసి కేపీఈఎఫ్‌కు జమచేయాలి. పీడీఎస్ కిరోసిన్‌కు సంబంధించి ఈ ధరల వ్యత్యాసాన్ని ఖరారు చేసి, గత నెలలో చిల్లర వర్తకులకు విడుదల చేసిన కిరోసిన్ పరిమాణం ఆధారంగా ప్రతి నెలా 10వ తేదీ నాటికి బకాయిలు తమకు చెల్లింపులు జరిగేలా చూడాలని ప్రభుత్వం జిల్లా కలెక్టర్లకు ఆదేశాలిచ్చింది. టోకు వర్తకులకు చెల్లించాల్సిన బకాయిలేమైనా ఉంటే కేపీఈఎఫ్ నుండి చెల్లించాలి. వసూళ్ళు లేదా చెల్లింపుల వివరాలను ప్రతి నెలా 20వ తేదీ నాటికి నివేదించాలి. ప్రభుత్వానికి చెల్లించాల్సిన బకాయిలను ప్రతి నెలా 10వ తేదీ నాటికి చెల్లించకపోతే, తదుపరి కోటా కిరోసిన్‌ను విడుదల చేయకూడదు. అంతేకాక, గత నెలాఖరునాటికి ప్రభుత్వానికి చెల్లించాల్సిన మొత్తాలేవీ బకాయి లేవని సంబంధిత జిల్లా పౌర సరఫరాల అధికారి (డీఎస్ఓ) ధృవపత్రాన్ని అందచేయాలి.

ఐతే, డిమాండు, వసూళ్ళు, బకాయిల వివరాల (డీసీబీ) రిజిస్టరును, లావాదేవీల పూర్తి వివరాలను ఆడిట్‌కు ఎంపిక చేసుకున్న ఏఒక్క జిల్లాలోనూ సక్రమంగా నిర్వహించడంలేదని పరిశీలనలో వెల్లడైంది. మచ్చుకు తనిఖీ చేసిన ఎనిమిది జిల్లాలకుగానూ, ఏడు జిల్లాలకు సంబంధించి 'సండ్రీ డెటార్స్' జాబితాను పరిశీలించగా డీలర్ల నుండి ₹9.69 కోట్లు[10] వసూలు కావల్సి ఉందని తెలిసింది. ఐతే, డీసీబీ రిజిస్టర్లలో లావాదేవీల పూర్తి వివరాలు లేని కారణంగా, 'సండ్రీ డెటార్స్' కింద చూపిన మొత్తాల ఖచ్చితత్వాన్ని ఆడిట్‌లో పరిశీలించడం వీలుకాలేదు. టోల్‌గేట్ ఫీజు, వ్యాట్‌లను మినహాయించాలని కిరోసిన్ టోకు వర్తకుల సంఘం చేసిన విజ్ఞప్తి ఇంకా పరిష్కరించాల్సి ఉందనీ, ఈ అంశం పరిష్కారమైన తర్వాత తాజా డిమాండు పంపుతామని గుంటూరు జిల్లా పౌర సరఫరాల అధికారి సమాధానమిచ్చారు (2013 జనవరి).

4.5.3.2 చక్కెర

రాష్ట్రం లోపల, బయట ఉన్న వివిధ చక్కెర కర్మాగారాల నుండి లెవీ చక్కెరను పొందేలా రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి కేంద్ర ప్రభుత్వం కేటాయింపులు చేస్తుంది. రేషన్ కార్డులున్న వారికి రాష్ట్రంలోని చౌకధరల దుకాణాల ద్వారా చక్కెర పంపిణీ చేసేందుకు కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల తరపున లెవీ చక్కెర వ్యవహారాలను ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థ చూస్తుంది. కొనుగోలు ధరకు, అమ్మకం ధరకు మధ్య వ్యత్యాసాన్ని మార్జిన్లతో కలిపి ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థకు కేంద్ర ప్రభుత్వం తరపున భారత ఆహార సంస్థ చెల్లిస్తుంది. పౌర సరఫరాల సంస్థ సమర్పించిన 'లెవీ సుగర్ ప్రైస్ ఈక్వలైజేషన్ ఫండ్' క్లెయిమ్‌ల ఆధారంగా ఈ చెల్లింపులు జరుగుతాయి. ఇందుకు సంబంధించి, ఆడిట్ పరిశీలనలో వెల్లడైన అంశాలు ఈ విధంగా ఉన్నాయి :

- ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థ భారత ఆహార సంస్థకు క్లెయిమ్‌లను సమర్పించడంలో 2002-03 నుండి 2011-12 మధ్య 8 నెలల నుండి 30 నెలల వరకు జాప్యం జరిగింది. ఫలితంగా, పౌర సరఫరాల సంస్థకు ₹29.30 కోట్ల నష్టం వాటిల్లింది (జాప్యం జరిగిన కాలానికి క్లెయిమ్‌ల ద్వారా వచ్చిన

[10] రంగారెడ్డి : ₹2.76 కోట్లు (2009 మార్చి నుండి బకాయిలో ఉంది); అనంతపురం : ₹2.26 కోట్లు (2012 జులై నుండి బకాయిలో ఉంది), కరీంనగర్ : ₹1.44 కోట్లు (2011 అక్టోబరు నుండి బకాయిలో ఉంది); విశాఖపట్నం : ₹1.41 కోట్లు (2012 మార్చి నుండి బకాయిలో ఉంది); గుంటూరు : ₹0.91 కోటి (2011 ఏప్రిల్ నుండి బకాయిలో ఉంది); తూర్పు గోదావరి : ₹0.74 కోటి (2012 అక్టోబరు నుండి బకాయిలో ఉంది); ఆదిలాబాద్ : ₹0.17 కోటి (2010 జూన్ నుండి బకాయిలో ఉంది)

మొత్తంపై లెక్కించడమైంది[11]). ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థ 2011-12 సంవత్సరానికి క్లెయిమ్‌లను సమర్పించలేదు. అంతేకాక, 2012-13 సంవత్సరపు పద్దులు (2013 జూన్ నాటికి) ఖరారు కాలేదు.

ఆడిటర్ల నుండి ధృవపత్రాలను పొందిన తర్వాత పౌర సరఫరాల సంస్థ క్లెయిమ్‌లను సమర్పిస్తోందనీ, పద్దులు ఖరారు కావడంలోనూ, వాటి ఆడిట్‌లోనూ జరిగే జాప్యంవల్ల క్లెయిమ్‌లలో ఆలస్యం జరుగుతోందనీ ప్రభుత్వం తెలిపింది (2013 అక్టోబరు). పౌర సరఫరాల సంస్థ తమ వార్షిక పద్దులను సకాలంలో పూర్తి చేసుకుని, వెంటనే క్లెయిమ్‌లను పంపేవిధంగా చర్యలు తీసుకోవలసి ఉన్నందున పై సమాధానం అంగీకారయోగ్యం కాదు.

- ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థ రవాణా చార్జీల క్లెయిమ్‌లను వాస్తవ ఖర్చుల ఆధారంగా ఎఫ్‌సీఐకు సమర్పిస్తోంది. 2007-08 నుండి 2010-11[12] మధ్యకాలంలో మెట్రిక్ టన్నుకు ₹388.10 నుండి ₹1,152.77 వరకు రవాణా చార్జీలపై ఖర్చయింది. ఐతే, భారత ప్రభుత్వం నిర్ణయించిన మార్జిన్ల మేరకు, ఎఫ్‌సీఐ రవాణా చార్జీల క్లెయిమ్‌లను మెట్రిక్ టన్నుకు ₹354.30 చొప్పున మాత్రమే చెల్లించింది. ఫలితంగా, చక్కెర రవాణా కోసం రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థపై ₹14.14 కోట్ల అదనపు భారం పడింది. భారత ప్రభుత్వం నిర్ణయించిన మార్జిన్ల మేరకు రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థ ఖర్చులను పరిమితం చేసుకుని ఉంటే, ఈ అదనపు భారాన్ని నివారించి ఉండవచ్చు.

  చార్టర్డ్ అకౌంటెంట్లు (సీఏలు) ఇచ్చిన ధృవపత్రాల ఆధారంగా, భారత ప్రభుత్వం మార్జిన్లను సవరించిన తర్వాత మొత్తం రవాణా ఖర్చులను ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థ రీఇంబర్స్‌మెంట్ పొందుతుందని ప్రభుత్వం సమాధానమిచ్చింది (2013 అక్టోబరు). ఐతే, సీఏ ఇచ్చిన ధృవపత్రాల ఆధారంగా 2010-11 వరకు సమర్పించిన క్లెయిమ్‌ల పూర్తి మొత్తాలను భారత ఆహార సంస్థ ఆమోదించ లేదని ఆడిట్ పరిశీలనలో తెలిసింది.

4.5.3.3 పామాయిల్

బహిరంగ మార్కెట్‌లో వంటనూనెల ధరల పెరుగుదలను నియంత్రించేందుకు ఆర్‌బీడీ[13] పామాయిల్‌ను దిగుమతి చేసుకుని కి.గ్రా.కు ₹15 లేదా 910 గ్రాముల ప్యాకెట్‌కు ₹13.65 చొప్పున సబ్సిడీతో బీపీఎల్ కుటుంబాలకు పంపిణీ చేసేందుకు భారత ప్రభుత్వం 2008 జూన్‌లో ఒక పథకాన్ని రూపొందించింది. ప్రతి కుటుంబానికి లేదా రేషన్ కార్డుకు నెలకు గరిష్టంగా ఒక లీటరు పామాయిల్‌ను పంపిణీ చేయాలి. ఆర్‌బీడీ పామాయిల్‌ను దిగుమతి చేసుకుని రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి సరఫరా చేసే బాధ్యతను భారత ప్రభుత్వం ఎమ్ఎమ్‌టీసీ[14]కి అప్పగించింది. తిరిగి రాష్ట్ర ప్రభుత్వం పామాయిల్ కొనుగోలు, పంపిణీ బాధ్యతను ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థకు అప్పగించింది.

ఆర్‌బీడీ పామాయిల్ దిగుమతి, సరఫరా కోసం రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థ 2008-09లో ఎమ్ఎమ్‌టీసీతో ఒప్పందం కుదుర్చుకుంది. తర్వాత ఈ ఒప్పందాన్ని 2012-13 వరకు పొడిగించారు. దిగుమతి చేసుకున్న ఆర్‌బీడీ పామాయిల్‌ను కాకినాడ, కృష్ణపట్నం పోర్టుల వద్ద ఉన్న ప్యాకింగ్ యూనిట్ల ద్వారా ఒక లీటరు ప్యాకెట్లలో ఎమ్ఎమ్‌టీసీ సరఫరా చేస్తోంది. రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థ 2008-09 నుండి 2012-13 మధ్యకాలంలో ₹31.18 కోట్ల ట్రేడ్ మార్జిన్‌ను చెల్లించింది.

---

[11] క్యాష్ క్రెడిట్‌పై చెల్లించిన సగటు వడ్డీ రేటు (12 శాతం)తో నష్టాన్ని లెక్కించడమైంది (2011-12 సంవత్సరానికి తీసుకున్న అంకెలు తాత్కాలికం)

[12] 2011-12, 2012-13 సంవత్సరాల క్లెయిమ్‌లు ఖరారు కాలేదు

[13] రిఫైన్డ్, బ్లీచ్డ్, డీయోడరైజ్డ్ (శుద్ధి చేసిన, తెల్లబరచిన, చెడువాసనను పోగొట్టిన)

[14] భారతీయ లోహాలు, ఖనిజాల వ్యాపార సంస్థ (మెటల్స్ అండ్ మినరల్స్ ట్రేడింగ్ కార్పొరేషన్ ఆఫ్ ఇండియా లిమిటెడ్)

పామాయిల్ దిగుమతి కోసం ఎమ్ఎమ్టీసీకి చేసిన చెల్లింపులను ఆడిట్‌లో సమీక్షించగా, రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థ ఎమ్ఎమ్టీసీతోనూ, రవాణా కాంట్రాక్టర్లతోనూ కుదుర్చుకున్న ఒప్పందాల్లో డెమరేజి చార్జీలు, హ్యాండ్లింగ్ నష్టాలు, వడ్డీ చెల్లింపులు, ఇన్సూరెన్సు చార్జీలకు సంబంధించిన నిబంధనల విషయంలో కొన్ని లోపాలున్నాయని వెల్లడైంది. ఆ వివరాలు ఈ కింది విధంగా ఉన్నాయి.

అంశం	ఆడిట్‌లో కనుగొన్న విషయం
డెమరేజి చార్జీలు	ఒప్పందంలో డెమరేజి చార్జీల గురించి నిర్దిష్ట నిబంధనేదీ లేదు. కానీ, 2008-13 మధ్య కాలంలో రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థ ఎమ్ఎమ్టీసీకి ₹3.32 కోట్లను డెమరేజి చార్జీలుగా చెల్లించింది.
హ్యాండ్లింగ్ నష్టాలు	అనుమతించదగ్గ కనిష్ట, గరిష్ట హ్యాండ్లింగ్ నష్టాల గురించి ఒప్పందంలో ప్రస్తావించలేదు. ఒక్కో ఓడ ద్వారా దిగుమతి చేసుకున్న మొత్తం పామాయిల్ పై చార్జి చేసిన హ్యాండ్లింగ్ నష్టాలు 0.15 శాతం నుండి 1.55 శాతం వరకు, మెట్రిక్ టన్నుకు ₹24.04 నుండి ₹687.32 వరకు ఉన్నాయి. 2008-09 నుండి 2012-13 మధ్య కాలంలో రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థ హ్యాండ్లింగ్ నష్టాల రూపేణా ₹22.04 కోట్లు చెల్లించింది.
వడ్డీ చెల్లింపులు	• ఒప్పందంలోని నిబంధనల ప్రకారం, రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థ చేసే చెల్లింపుల్లో జాప్యం జరిగితే ఎమ్ఎమ్టీసీ, ల్యాండెడ్ కాస్ట్‌పై 12.5 శాతం చొప్పున వడ్డీని క్లెయిమ్ చేయవచ్చు. జాప్యంతో జరిగిన చెల్లింపులపై ఏరోజు నుండి వడ్డీని లెక్కించాలనే అంశంపై ఒప్పందంలో నిర్దిష్ట నిబంధనేదీ లేనికారణంగా, ప్రొఫార్మా ఇన్వాయిస్‌లు అందిన తేదీ నుండి చెల్లింపు జరిగిన తేదీ వరకూ జరిగిన జాప్యానికి మాత్రమే వడ్డీని చార్జి చేయడానికి బదులు, సరుకు ఎక్కించిన పోర్టులో ఓడ బయల్దేరిన రోజు నుండి ఓడ నుండి ఆయిల్‌ను పూర్తిగా ఖాళీ చేసిన రోజు వరకూ ఎమ్ఎమ్టీసీ వడ్డీని చార్జి చేసింది. ఫలితంగా, ₹6.81 కోట్లను వడ్డీ రూపేణా అధికంగా చెల్లించినట్లైంది.
	• సబ్సిడీ రూపేణా కి.గ్రా.కు ₹15 చొప్పున భారత ప్రభుత్వం నుండి ఎమ్ఎమ్టీసీకి నేరుగా వస్తుంది. సబ్సిడీని కి.గ్రా.కు ₹15 లేదా ఒక లీటరు ప్యాకెట్ (910 గ్రాములు)కు ₹13.65 చొప్పున మినహాయించి నికరధర ప్రకారం మొత్తం నూనె ధరను రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థ, ఎమ్ఎమ్టీసీకి చెల్లిస్తుంది. సబ్సిడీ రీఇంబర్స్‌మెంట్ అంశంతో రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థకు సంబంధంలేదు. కాబట్టి దీని చెల్లింపుపై జాప్యానికి పౌర సరఫరాల సంస్థ బాధ్యత వహించనవసరం లేదు. 2009-10లో మొత్తం 12 ఓడల సరుకుపై ప్రతి కేసులోనూ 90 రోజులకు, భారత ప్రభుత్వం చెల్లించే ₹15 సబ్సిడీని కూడా కలుపుకుని 11.25 శాతం వడ్డీని ఎమ్ఎమ్టీసీ చార్జి చేయగా రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థ ఆమేరకు చెల్లింపులు చేసింది. దీనివల్ల ₹3.73 కోట్ల అధిక చెల్లింపు జరిగింది. ఎమ్ఎమ్టీసీ సబ్సిడీని భారత ప్రభుత్వం నుండి పొందుతుంది కాబట్టి, సబ్సిడీపై వడ్డీని చార్జి చేయడం ఒప్పందానికి విరుద్ధం.
పామాయిల్ రవాణా	ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థ, రవాణా కాంట్రాక్టర్లతో కుదుర్చుకున్న ఒప్పందాలను పరిశీలించగా, ఇన్సూరెన్స్ చార్జీలను ట్రాన్స్‌పోర్టర్లే చెల్లించే విషయంలో వివిధ జోన్లలోని ఒప్పందాల్లో ఒకే విధానాన్ని అనుసరించలేదని వెల్లడైంది. రవాణా కాంట్రాక్టర్లే ఇన్సూరెన్సు చార్జీలను చెల్లించేట్లు, ఒకే విధమైన నిబంధనను ఒప్పందాల్లో చేర్చని కారణంగా రవాణా/సముద్ర మార్గ ప్రయాణం తాలూకు ఇన్సూరెన్సు చార్జీల రూపేణా ₹0.82 కోటి[15] చెల్లింపు చేయాల్సివచ్చింది.

ఆడిట్‌లో కనుగొన్న ఈ అంశాలను ప్రభుత్వం అంగీకరిస్తూ, రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థ రిఫండ్ క్లెయిమ్‌లను ఎమ్ఎమ్టీసీకి పంపించిందని తెలిపింది (2013 అక్టోబరు).

[15] 2008-12 మధ్యకాలంలో, మొత్తం ఎనిమిది జిల్లాలకూ సంబంధించిన మొత్తం

4.5.3.4 ట్రేడింగ్ మార్జిన్ రూపేణా అధిక చెల్లింపు

భారత ప్రభుత్వ మార్గదర్శకాల్లోని పేరా 8 ప్రకారం కేంద్రం కి.గ్రా.కు ఇచ్చే ₹15 సబ్సిడీని మినహాయించి, పామాయిల్ దిగుమతికి అయిన మొత్తం ఖర్చు[16]ను రాష్ట్ర ప్రభుత్వం భరించాలి. మార్గదర్శకాల్లోని 9వ పేరా ప్రకారం, ఆయిల్ ల్యాండెడ్ కాస్ట్, మార్గదర్శకాల్లోని 8వ పేరాలో ప్రస్తావించిన విధంగా ఎమ్ఎమ్‌టీసీ భరించిన మిగతా అన్ని చార్జీలను కలుపుకున్న మొత్తంపై గరిష్టంగా 0.75 శాతం వరకు ట్రేడింగ్ మార్జిన్‌ను (పాలనాపరమైన ఖర్చులు) ఎమ్ఎమ్‌టీసీ రాష్ట్ర ప్రభుత్వంపై చార్జి చేయవచ్చు.

2008-13 మధ్యకాలంలో దిగుమతి చేసుకున్న పామాయిల్ తాలూకు లావాదేవీలను ఆడిట్‌లో సమీక్షించగా, రేవు సుంకం, డెమరేజీ చార్జీలు, హ్యాండ్లింగ్ నష్టాలు, సర్వే ఛార్జీలు, స్టోరేజీ చార్జీలు, స్టోరేజీ ఇన్సూరెన్సు, చెల్లింపుల జాప్యంపై వడ్డీవంటి ఇతర అనుబంధ చార్జీలను మినహాయించకుండా సరుకు దిగుమతిపై అయిన మొత్తం ఖర్చుపై 0.75 శాతం చొప్పున ట్రేడింగ్ మార్జిన్‌ను చెల్లించినట్లు వెల్లడైంది. ఫలితంగా, ఎమ్ఎమ్‌టీసీకి అధిక చెల్లింపు జరిగింది.

పైన పేర్కొన్న అంశాన్ని ప్రభుత్వం అంగీకరిస్తూ, అధిక చెల్లింపుల తాలూకు రిఫండ్ క్లెయిమ్ (₹15.34 లక్షలు) ఎమ్ఎమ్‌టీసీకి సమర్పించడం జరిగిందని తెలిపింది (2013 అక్టోబరు).

4.6 ప్రజాపంపిణీ వ్యవస్థ

అర్హులైన లబ్ధిదారులకు సబ్సిడీ ధరలకు నిత్యావసర సరుకులను అందజేసేందుకు ఉద్దేశించిన సామాజిక భద్రతా యంత్రాంగమే ప్రజాపంపిణీ వ్యవస్థ (పీడీఎస్). వివిధ ప్రజాపంపిణీ పథకాల కింద భారత ప్రభుత్వం ఆహార ధాన్యాలు (బియ్యం, గోధుమలు), లెవీ చక్కెరను రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి కేటాయిస్తుంది. రాష్ట్ర ప్రభుత్వం తనవంతు సహాయాన్ని కూడా అందిస్తూ, బియ్యం, కందిపప్పు, కిరోసిన్, పామాయిల్ వంటి సరుకులను బీపీఎల్ కుటుంబాలకు సబ్సిడీ ధరలకు అందిస్తోంది. ప్రజాపంపిణీ వ్యవస్థలోని వివిధ దశలను ఈ కింద చిత్రంలో చూడవచ్చును.

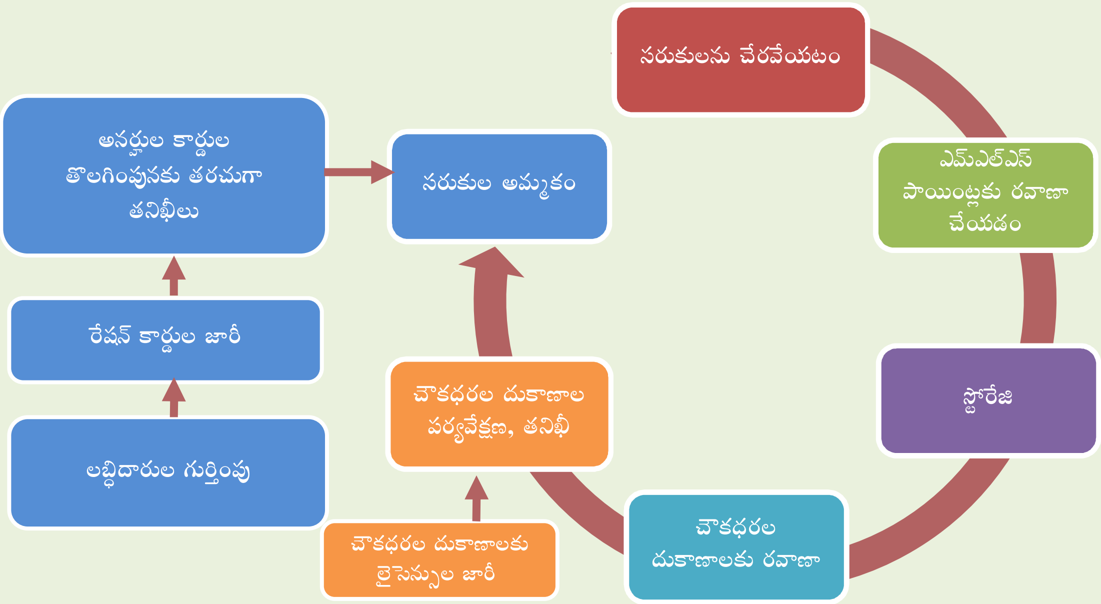

[16] పీఎస్‌యూలు భరించిన పోర్టు చార్జీలు, రవాణా ఖర్చులు, బ్యాంకు చార్జీలు, మారకం విలువ హెచ్చు తగ్గుల వల్ల ఉత్పన్నమయ్యే చార్జీలు, ట్రేడింగ్ మార్జిన్, వడ్డీ, శుద్ధికి, ప్యాకింగుకు అయిన ఖర్చులు, స్టోరేజి చార్జీలు, మొదలైన వాటితో కలుపుకుని ప్యాకింగు పూర్తయ్యే వరకు వర్తించే అన్ని ఖర్చులు

4.6.1 లబ్ధిదారుల గుర్తింపు

రేషన్ కార్డులు జారీ చేయడానికి పౌర సరఫరాల శాఖ 2005లో పౌరుల విశిష్ట గుర్తింపు కోసం ఐరిస్ ఆధారిత బయోమెట్రిక్ విధానాన్ని అనుసరించింది. ఈ విధానంలో రాష్ట్రంలోని ప్రజలందరి ఐరిస్‌లను, కుటుంబాల ఫొటోలను, ఆదాయం, చిరునామా మొదలైన వివరాలను సేకరించారు. లబ్ధిదారుల గుర్తింపులో చోటు చేసుకున్న లోపాలను తదుపరి పేరాల్లో చర్చించడమైంది.

4.6.1.1 ఐరిస్ ఆధారిత బయోమెట్రిక్ వ్యవస్థ ద్వారా సేకరించిన సమాచారాన్ని సమీకృతం చేయకపోవడం

ఒకే డీపీఎల్[17] కేంద్రం నుండి ఒకే కుటుంబానికి ఒకటి కంటే ఎక్కువ రేషన్ కార్డులు జారీకాకుండా ఐరిస్ ఆధారిత బయోమెట్రిక్ వ్యవస్థ నిలువరించలేకపోయిందని ఆడిట్ పరిశీలనలో వెల్లడైంది. అంతేకాక, వివిధ డీపీఎల్ కేంద్రాల్లో సేకరించిన ఐరిస్ ఇమేజ్‌ల డేటాను సమీకృతం చేయకపోవడంవల్ల ఒకే కుటుంబంలోని సభ్యులకు వేరువేరు డీపీఎల్ కేంద్రాల వద్ద ఒకటికి మించి రేషన్ కార్డులు జారీచేయడం జరిగింది.

4.6.1.2 కుటుంబాల సంఖ్యను మించి జారీ అయిన రేషన్ కార్డులు

సంవత్సరాల వారీగా బీపీఎల్ కుటుంబాల సంఖ్యలోని మార్పును చార్టు 4.3లో చూపడమైంది.

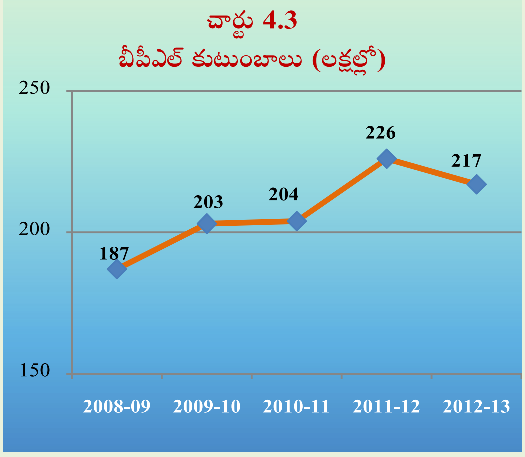

మూలం : పౌర సరఫరాల శాఖ రికార్డులు

2008-12 మధ్యకాలంలో బీపీఎల్ కుటుంబాల సంఖ్య పెరిగిందనీ, 2012-13లో స్వల్పంగా తగ్గిందనీ పక్కనున్న చార్టు నుండి తెలుస్తోంది. బీపీఎల్ కుటుంబాల సంఖ్య 2009-10లో అంతకు ముందున్న ఏడాది కంటే 16 లక్షల (తొమ్మిది శాతం) మేర ఒకేసారి పెరగడానికి బీపీఎల్ కుటుంబాల వార్షిక ఆదాయ పరిమితిని 2008 జూలై నుండి గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో ₹20,000 నుండి ₹60,000కు, పట్టణ ప్రాంతాల్లో ₹24,000 నుండి ₹75,000కు పెంచడం కారణం కావచ్చు.

రాష్ట్రంలోని మొత్తం కుటుంబాల సంఖ్య 2011 జనాభా లెక్కల ప్రకారం, 210.23 లక్షలు. ఐతే, 2010-11లో బీపీఎల్ కార్డుల సంఖ్య (ఏఏవై, అన్నపూర్ణ కార్డులను కలుపుకుని) 204.02 లక్షలు, అంటే రాష్ట్రంలోని మొత్తం కుటుంబాల సంఖ్యలో 97 శాతం. అంతేకాక, 2010-11లో ఏపీఎల్ కార్డుల సంఖ్య 29.94 లక్షలు. లబ్ధిదారులను బయోమెట్రిక్ విధానంలో గుర్తించినప్పటికీ జారీ అయిన మొత్తం రేషన్ కార్డుల సంఖ్య (233.96 లక్షలు), రాష్ట్రంలోని మొత్తం కుటుంబాల సంఖ్య (210.23 లక్షలు) కంటే అధికంగా ఉంది.

రాష్ట్రంలోని మొత్తం జనాభా 8.47 కోట్లు (2011 జనాభా లెక్కలు) కాగా, బీపీఎల్[18] క్యాటగిరీ కింద 7.14 కోట్ల జనాభా (84 శాతం)కు నిత్యావసర సరుకుల కేటాయింపు జరిగినట్లు ప్రభుత్వం తెలిపింది (2013 డిసెంబరు). బీపీఎల్ కార్డులను జారీ చేసేముందు, అందుకు నిర్ణయించిన అర్హతలను సక్రమరీతిలో తనిఖీ చేయలేదని ఆడిట్ పరిశీలనలో వెల్లడైంది. ఆ వివరాలను తదుపరి పేరా (4.6.1.3)లో చర్చించడమైంది.

---

[17] డీపీఎల్ : డిజిగ్నేటెడ్ ఫొటోగ్రఫీ లొకేషన్

[18] భారత ప్రభుత్వ అంచనాల ప్రకారం, 2012 మార్చి 1 నాటికి రాష్ట్రంలో బీపీఎల్ జనాభా 78.78 లక్షలు మాత్రమే (మొత్తం జనాభాలో 9.20 శాతం)

4.6.1.3 తనిఖీ ప్రక్రియ పటిష్టంగా లేకపోవడం

ప్రభుత్వ ఆదేశాల (2005 మే) ప్రకారం, బీపీఎల్ కార్డును జారీ చేసే ముందు దరఖాస్తుదారులు వెల్లడించిన వివరాలను క్షేత్ర స్థాయిలో తనిఖీలద్వారా నిర్ధారించుకోవాలి. దరఖాస్తుదారునకు బీపీఎల్ కార్డు అర్హత లేదని నిర్ధారణ అయితే, ఏపీఎల్ కార్డును జారీ చేయాలి. దరఖాస్తుదారు నివాసం ఉండేచోటు ఆధారంగా అతడి/ఆమె వ్యక్తిగత గుర్తింపు ప్రాతిపదికన మాత్రమే బీపీఎల్ (తెల్ల) రేషన్ కార్డుల జారీ జరుగుతోందని ఆడిట్ పరిశీలనలో వెల్లడైంది. దరఖాస్తుదారు కల్గి ఉన్న భూ కమతాలు, వార్షిక కుటుంబ ఆదాయం (అద్దెలు, స్థిరాస్తులు మొదలైన ఇతర వనరుల నుండి వచ్చే ఆదాయంతో సహా) వంటి ఇతర అర్హతలను పరిశీలించిన దాఖలా లేదు.

ప్రభుత్వ రంగంలోని ఉద్యోగస్తులు, 750 చ.అ. లేదా అంతకుమించిన ప్లింత్ ఏరియాతో పక్కా భవనాలున్నవారు, నాలుగు చక్రాల వాహనాల యజమానులు బీపీఎల్ కార్డులు పొందడానికి అర్హులుకారు. ఐతే, పౌర సరఫరాల శాఖ డేటాబేస్‌ను పరిశీలించగా, 17,940 మంది ప్రభుత్వోద్యోగులు, 89,850 మంది నాలుగు చక్రాల వాహనాలు కలవారు, ఇంకా 750 చ.అ. మించి ప్లింత్ ఏరియా కల్గిన ఇళ్ళున్న 20,545 మందికి బీపీఎల్ కార్డులు జారీచేసినట్లు వెల్లడైంది.

రేషన్ కార్డుల మంజూరుకోసం ప్రజల నుండి వచ్చిన దరఖాస్తుల నమోదు, తనిఖీ, కార్డుల జారీ, నియమిత కాలవ్యవధుల్లో తాజా స్థితిపై సమీక్ష, బీపీఎల్ కార్డుకుగల అర్హతలను మించి ఉన్నత స్థితిలోకి వెళ్ళినవాళ్ళ కార్డుల తొలగింపు వంటి అంశాలకు సంబంధించి ఎలాంటి యంత్రాంగం లేదని ఆడిట్ పరిశీలనలో వెల్లడైంది.

ఆడిట్‌కు ఎంపిక చేసుకున్న జిల్లాల్లోని 37 చౌకధరల దుకాణాల పరిధిలోని 30,695 రేషన్ కార్డులకు సంబంధించి లబ్దిదారుల సర్వేను ఆడిట్ నిర్వహించగా, 5,471 కార్డులకు (18 శాతం) సంబంధించి, లబ్ధిదారుల ఆచూకీ లభించలేదు. మరో 1,797 కార్డుల (ఆరు శాతం) విషయంలో లబ్దిదారులకు కావలసిన అర్హతలు లేవని వెల్లడైంది (ఈ కార్డులపై 2008 ఏప్రిల్-2013 మార్చి మధ్య ఇచ్చిన సబ్సిడీ విలువ ₹4.11 కోట్లు). రేషన్ కార్డులను రెగ్యులర్‌గా తనిఖీ చేసేందుకు, బోగస్ కార్డుల ఏరివేతకు ఎలాంటి యంత్రాంగమూ లేదు. దీనివల్ల అనర్హులకు అనుచితలబ్ధి చేకూరింది. ఫలితంగా, ప్రభుత్వ ఖజానాపై సబ్సిడీ భారం అధికంగా పడింది.

మచ్చుకు తనిఖీ చేసిన ఎనిమిది జిల్లాల్లో నిర్వహించిన లబ్ధిదారుల సర్వేలో, ఆడిట్ కనుగొన్న అంశాలను ఈ కింది పట్టికలో చూపడమైంది.

పట్టిక 4.2

జిల్లా	చౌకధరల దుకాణాల సంఖ్య		బీపీఎల్ కార్డుల సంఖ్య			కార్డుల నుండి తొలగించని వ్యక్తుల సంఖ్య (మరణం/శాశ్వత వలసలు, మొదలైనవి)
	మొత్తం	మచ్చుకు తనిఖీ చేసినవి	ఆడిట్‌లో పరిశీలించినవి	ఆచూకీ దొరకనివి	బీపీఎల్ అర్హతలేనివి	
ఆదిలాబాద్	618	4	2739	476	23	254
అనంతపురం	686	4	2747	450	58	227
తూర్పు గోదావరి	1394	4	3308	215	153	53
గుంటూరు	1069	4	3656	804	58	113
కరీంనగర్	866	6	4398	445	107	466
రంగారెడ్డి	941	7	6399	1435	801	204
విశాఖపట్నం	918	4	5910	1492	493	388
వైఎస్ఆర్ కడప	452	4	1538	154	104	186
మొత్తం	**6944**	**37**	**30695**	**5471**	**1797**	**1891**

పౌరులు బీపీఎల్ క్యాటగిరీ కిందకు వస్తారాలేదా అనే ప్రాతిపదికనే వారికి సామాజిక భద్రతా పథకాలన్నింటినీ వర్తింపచేస్తారు కాబట్టి, బీపీఎల్ కుటుంబాల గుర్తింపు, రేషన్ కార్డుల జారీ కోసం లోపాలకు ఆస్కారంలేని పటిష్టమైన యంత్రాంగాన్ని రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేయడం తప్పనిసరి.

రేషన్ కార్డులను క్రమంతప్పకుండా తనిఖీ చేసేందుకూ, బోగస్ కార్డులను తొలగించేందుకూ లోపరహితమైన యంత్రాంగాన్ని ఏర్పాటు చేస్తున్నామని ప్రభుత్వం తన సమాధానంలో పేర్కొంది (2013 డిసెంబరు).

4.6.1.4 బోగస్/నకిలీ రేషన్ కార్డుల చలామణి

ప్రజా పంపిణీ ఆదేశాలు-2001 ప్రకారం, అనర్హులను తొలగించి, అర్హులైన వారిని ప్రజాపంపిణీ వ్యవస్థ పరిధిలోకి తీసుకురావడానికి ప్రతి ఏటా బీపీఎల్, ఏఏవై కుటుంబాలపై సమీక్ష జరపాలి. ఐతే, పౌర సరఫరాల శాఖ మాత్రం ఇందుకోసం ప్రతి ఏటా సమీక్షలు నిర్వహించలేదు. ఫలితంగా, బోగస్ కార్డులు చలామణిలో ఉండటంవలన వీటికి విడుదల చేసిన ఆహారధాన్యాలు, ఇతర నిత్యావసర సరుకులపై సబ్సిడీ రూపేణా ₹1,136 కోట్ల నివారించదగ్గ భారం (2013 మార్చి నాటికి) రాష్ట్ర ప్రభుత్వంపై పడింది. ప్రభుత్వం చేపట్టిన నకిలీ కార్డుల తొలగింపు (2009 ఆగస్టు-2011 మార్చి), చౌకధరల దుకాణాల డీలర్ల ద్వారా రేషన్ కార్డుల అప్పగింత (2012 ఆగస్టు - 2012 అక్టోబరు), ఆధార్ అనుసంధానం[19] (2012 ఏప్రిల్ నుండి) ప్రక్రియల్లో 2013 మార్చినాటికి 23.93 లక్షల రేషన్ కార్డులు బోగస్‌వనీ, రేషన్ కార్డుల్లో నమోదైన కుటుంబ సభ్యుల్లో మరో 2.94 లక్షల మంది అనర్హులనీ గుర్తించడం జరిగింది.

అంతేకాక, పౌర సరఫరాల శాఖ కంప్యూటరీకరించిన డేటా, డైనమిక్ కీ రిజిస్టరు (2012 డిసెంబరు)లపై నిర్వహించిన ఇన్ఫర్మేషన్ టెక్నాలజీ (ఐటీ) ఆడిట్‌లో ఈ కింది అంశాలు వెల్లడయ్యాయి :

- నకిలీ కార్డుల తొలగింపు ప్రక్రియ చేపట్టిన తర్వాత కూడా, 2012 డిసెంబరు నాటికి, బీపీఎల్ రేషన్ కార్డులో కుటుంబంలోని కనీసం ఒక్క సభ్యుని ఐరిస్ డేటా కూడా లేనివి 13.63 లక్షలు ఉన్నాయి.

- నియమాల ప్రకారం, కుటుంబ వార్షికాదాయం గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో ₹60,000 కంటే తక్కువ, పట్టణ ప్రాంతాల్లో ₹75,000 కంటే తక్కువ ఉన్న కుటుంబాలకు బీపీఎల్ కార్డులు జారీ చేయవచ్చు. వెల్లడించిన ఆదాయం నిర్దేశిత పరిమితికి మించి ఉన్న రేషన్ కార్డుదారులు గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో 829, పట్టణ ప్రాంతాల్లో 110 ఉన్నారని ఆడిట్ పరిశీలనలో గమనించడమైంది.

- 16.42 లక్షల బీపీఎల్ కార్డుల్లో కుటుంబ వార్షికాదాయం వివరాలు లేవు. మరో 2,606 కార్డుల్లో కుటుంబ పెద్ద పేర్లు నమోదుకాలేదు. ఈ కేసులలో, ఏ ప్రాతిపదికన ఆ కుటుంబాన్ని బీపీఎల్ క్యాటగిరీగా పరిగణించారో, ఆ రేషన్ కార్డులను ఎవరికి జారీ చేసారో స్పష్టం కాలేదు.

- ఆడిట్ పరిశీలించిన 191.65 లక్షల రేషన్ కార్డులకుగానూ, 93,012 బీపీఎల్ కార్డుల్లో నకిలీ ఫొటోలు ఉన్నాయి (ఒకటి కంటే ఎక్కువ కార్డుల్లో ఒకే ఫొటోను వినియోగించుకోవడం/మనుషుల ఫొటోలు కానివి ఉపయోగించడం జరిగింది) (2008-13 మధ్య కాలంలో వీటిపై ఇచ్చిన సబ్సిడీ విలువ : ₹52.62 కోట్లు).

ప్రభుత్వం చేపట్టిన నకిలీ కార్డుల తొలగింపు ప్రక్రియ సంపూర్ణంగా జరగలేదనీ, ఫలితంగా, బోగస్ కార్డుల చలామణి కొనసాగుతోందనీ పైన పేర్కొన్న అంశాలు తెలియజేస్తున్నాయి.

[19] విశిష్ట గుర్తింపు ప్రాధికార సంస్థ జారీ చేసిన విశిష్ట గుర్తింపు సంఖ్య (ఆధార్)తో రేషన్ కార్డులను అనుసంధానం చేయటం

4.6.2 ప్రజా పంపిణీ వ్యవస్థ ద్వారా ఇచ్చే బియ్యం

ప్రజా పంపిణీ వ్యవస్థ ద్వారా ఇచ్చే బియ్యం (పీడీఎస్ బియ్యం)ను కేంద్ర ప్రభుత్వం రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి కేటాయిస్తుంది. రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ద్వారా చౌకధరల దుకాణాలకు బియ్యం సరఫరా జరుగుతుంది. పీడీఎస్ బియ్యంకు సంబంధించి ఆడిట్ పరిశీలనలో కనుగొన్న అంశాలను ఈ కింద పేర్కొనడమైంది :

- దేశీయ బహిరంగ మార్కెట్ అమ్మకాల (ఓఎమ్ఎస్ఎస్-డీ) పథకం కింద ఎఫ్‌సీఐ ద్వారా బహిరంగ టెండర్లు పిలిచి టోకు వినియోగదారులకు గోధుమలు, బాయిల్డ్ రైస్ అమ్మకాలను భారత ప్రభుత్వం 2009 అక్టోబరులో ప్రవేశపెట్టింది. ఈ పథకం కింద, 2009 అక్టోబరు - డిసెంబరు మధ్యకాలంలో, రాష్ట్రానికి 2,78,490 మెట్రిక్ టన్నుల బియ్యం కేటాయించారు. ఓఎమ్ఎస్ఎస్ క్యాటగిరీ కింద బియ్యం కేటాయింపులు బహిరంగ మార్కెట్‌లో ధరల నియంత్రణకు ఉద్దేశించినవి. ఐతే, రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఈ వాస్తవాన్ని విస్మరించి, కేవలం పీడీఎస్ కింద లోటు భర్తీ చేసేందుకు 2,76,924[20] మెట్రిక్ టన్నుల బియ్యాన్ని ఈ పథకం కింద కొనుగోలు చేసింది. ఎఫ్‌సీఐ నుండి కొనుగోలు చేసిన ధర, బహిరంగ మార్కెట్ ధర ఇంచుమించు ఒకటే కావడం వల్ల బహిరంగ మార్కెట్‌లో ఈ బియ్యం అమ్మకాలు అంత ప్రోత్సాహకంగా ఉండవని ప్రభుత్వ ఉద్దేశం. కేంద్ర ప్రభుత్వం ఏపీఎల్/బీపీఎల్ క్యాటగిరీ కింద అదనపు కేటాయింపులు చేసినందువల్ల ఈ బియ్యం పీడీఎస్ కింద వినియోగానికి అవసరంలేదు. ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థ ఈ బియ్యాన్ని బహిరంగ మార్కెట్లో అమ్మలేకపోవడంవల్ల, ఈ పథకం కింద కొన్న మొత్తం బియ్యాన్నీ పీడీఎస్ కింద విడుదల చేయడం జరిగింది. ఆ విధంగా, అవసరం లేకపోయినా ఓఎమ్ఎస్ఎస్ క్యాటగిరీ కింద బియ్యం కొనుగోలు చేయడంవల్ల ఏపీఎల్ క్యాటగిరీ కింద కొనే బియ్యం ధరను మించి ₹207.66 కోట్లు అదనంగా ఖర్చయ్యింది.

  పీడీఎస్ కింద లోటును భర్తీ చేసేందుకు ఆ బియ్యం సేకరించారని ప్రభుత్వం తెలిపింది (2013 అక్టోబరు).

- ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థ 2009 అక్టోబరు - 2010 ఏప్రిల్ మధ్య కాలంలో కరువు ఉపశమనం కోసం ఉద్దేశించిన 1,25,251 మెట్రిక్ టన్నుల బియ్యాన్ని అధిక ధరలకు (53,679 మెట్రిక్ టన్నులను కి.గ్రా. ₹14.63 చొప్పున; 71,572 మెట్రిక్ టన్నులను కి.గ్రా. ₹15.37 చొప్పున) కొనుగోలు చేసి, ఆ బియ్యాన్ని పీడీఎస్ కోసం వినియోగించడం ద్వారా ₹84.58 కోట్లు అధికంగా ఖర్చు చేసింది.

  కేటాయింపుల మేరకు ఆ స్టాకును తీసుకోవడం జరిగిందనీ, కరువు ఉపశమనం కింద బియ్యాన్ని విడుదల చేయని కారణంగా, ఎక్కువ కాలం నిలవ చేసినందువల్ల స్టాకు పాడైపోతుందని ఆ బియ్యాన్ని పీడీఎస్ అవసరాలకు వినియోగించడం జరిగిందని ప్రభుత్వం తెలిపింది (2013 అక్టోబరు).

ఆడిట్‌కు అందచేసిన రికార్డుల ప్రకారం పీడీఎస్ అవసరాలకు బియ్యం కొరత లేదు. ఒకవేళ కొరత ఉంటే, ఓఎమ్ఎస్ఎస్/కరువు ఉపశమనం కింద నిర్దేశిత అవసరాల కోసం అధిక ధరలకు కొన్న బియ్యాన్ని వినియోగించుకునే బదులు పీడిఎస్ కింద అదనపు కేటాయింపుల కోసం అడిగి ఉండాలి. అంతేకాక, నిర్దిష్ట కేటాయింపులను మళ్ళించిన విషయాన్ని తదుపరి కేటాయింపులను నిర్ణయించేందుకు వీలుగా కేంద్ర ప్రభుత్వానికి తెలియజేయలేదు.

4.6.3 అమ్మకాల ద్వారా వచ్చిన సొమ్మును ప్రభుత్వ పద్దుకు జమ చేయకపోవడం

ఆంధ్రప్రదేశ్ ట్రెజరీ కోడ్, అనుబంధ నియమం - 1 కింది ఎస్ఆర్ 10(బి) ప్రకారం, ప్రభుత్వం తరపున డబ్బు తీసుకునే ప్రభుత్వ ఉద్యోగి అదే రోజున లేదా వీలైనంత త్వరగా ట్రెజరీ/బ్యాంకులో జమచేయాలి.

---

[20] 1,52,334 మెట్రిక్ టన్నులను క్వింటాలుకు ₹1,614.68 చొప్పున; 1,24,590 మెట్రిక్ టన్నులను క్వింటాలుకు ₹1,537.31 చొప్పున

తహసీల్దార్లు/సహాయ సరఫరా అధికారులు ఒక్కో లబ్ధిదారు నుండి ల్యామినేట్ చేసిన ఐరిస్ రేషన్ కార్డు కోసం ₹70 (దరఖాస్తుకు ₹10, కార్డుకు ₹60 చొప్పున), మొదటి, రెండవ విడత రచ్చబండ కార్యక్రమంలో జారీ చేసిన ఒక్కో కూపన్‌కు ₹5 చొప్పున, ఏఏవై కార్డుకు ₹10 చొప్పున వసూలు చేసారు. ఆడిట్‌కు ఎంపిక చేసుకున్న ఎనిమిది జిల్లాలకుగాను ఆరు జిల్లాల్లో, పైన పేర్కొన్న అంశాలకు సంబంధించి తహసీల్దార్లు వసూలు చేసిన ₹1.09 కోట్లను[21] ప్రభుత్వ ఖాతాకు జమ చేయకుండా తమవద్దనే ఐదేళ్ళకు మించి అట్టిపెట్టుకున్నారు.

4.6.4 నిధుల మళ్ళింపు

- ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థ వద్ద ఉన్న నిధుల్లో బియ్యం సబ్సిడీకి సంబంధించిన ₹96.18 కోట్లు, కిరోసిన్ ఈక్వలైజేషన్ ఫండ్‌కి సంబంధించి ₹6.50 కోట్లు, మొత్తం ₹102.68 కోట్ల నిధులను మళ్ళించి (2006-2009 మధ్యకాలంలో), ఐరిస్ రేషన్ కార్డుల జారీ, నకిలీ కార్డుల ఏరివేతకు సంబంధించిన చెల్లింపులకు వినియోగించారు.

  పీడీఎస్ కోసం రాష్ట్ర బడ్జెట్‌లో చేసిన కేటాయింపులు, పై కార్యకలాపాలకు కూడా వర్తిస్తాయని ప్రభుత్వం తన సమాధానంలో తెలిపింది (2013 అక్టోబరు). కానీ, ఐరిస్ రేషన్ కార్డుల జారీ కోసం చేసిన చెల్లింపులు 'పీడీఎస్ సబ్సిడీ'గా పరిగణించలేము.

- 2009-13 మధ్య కాలంలో ఎల్‌పీజీ సబ్సిడీపై, బడ్జెట్ కేటాయింపులను మించి చేసిన ₹363.20 కోట్ల ఖర్చుకు ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థ 'బియ్యం సబ్సిడీ' నిధులను వినియోగించింది.

  ఎల్‌పీజీ సబ్సిడీకి చాలినంత నిధులు కేటాయించకపోవడంవల్ల ఆ పథకం నిరాటంకంగా కొనసాగడానికి బియ్యం సబ్సిడీ నిధులను వినియోగించాల్సివచ్చిందని ప్రభుత్వం సమాధానమిచ్చింది (2013 డిసెంబరు).

4.6.5 నిధులు మురిగిపోవడం

- సంక్షేమ వసతి గృహాలకు బియ్యం కొనుగోలు కోసం 2008-09లో ప్రభుత్వం కేటాయించిన ₹7.94 కోట్లను పౌర సరఫరాల శాఖ పీడీ అకౌంటులో ఉంచారు. నిధులను వినియోగించకపోవడం వల్ల ఈ మొత్తం డీటీఓ వద్ద కాలదోషం పట్టిపోయింది (2011 జూన్).
- అదేవిధంగా, ఐదు జిల్లాల్లో ప్రకృతి విపత్తుల ఉపశమనం కోసం బియ్యం, కిరోసిన్‌ల పంపిణీకి 2009 అక్టోబరులో కేటాయించిన ₹100 కోట్ల మొత్తంలో, ₹61.07 కోట్ల నిధులు వినియోగంకాకపోవడంవల్ల మురిగిపోయాయి (2011 నవంబరు).
- అంతేకాక, వినియోగదారుల సంక్షేమ నిధి కోసం ఉద్దేశించిన ₹53.30 లక్షలు ఖర్చుకాకుండా పీడీ అకౌంటులో ఉండిపోయినందువల్ల ఈ మొత్తంకూడా మురిగిపోయింది (2013 జనవరి).

నిధులు ఈ విధంగా మురిగిపోయిన విషయాన్ని ప్రభుత్వం తన సమాధానంలో నిర్ధారించింది.

4.6.6 రవాణా

నిత్యావసర సరుకుల రవాణాలో రెండు దశలున్నాయి. మొదటి దశలో, భారత ఆహార సంస్థ గిడ్డంగులు/చక్కెర కర్మాగారాలు/ఎస్‌టీసీ ఆయిల్ పాయింట్లు లేదా మరేఇతర ప్రదేశం నుండి సరుకులను ఎమ్‌ఎల్‌ఎస్ పాయింట్లకు రవాణా చేస్తారు. రెండవ దశలో సరుకులను ఎమ్‌ఎల్‌ఎస్ పాయింట్ల నుండి చౌకధరల దుకాణాలకు తరలిస్తారు.

---

[21] తూర్పు గోదావరిః ₹46.01 లక్షలు; గుంటూరుః ₹34.94 లక్షలు; వైఎస్ఆర్ కడపః ₹16.47 లక్షలు; ఆదిలాబాద్ః ₹6.01 లక్షలు; అనంతపురంః ₹5.05 లక్షలు; రంగారెడ్డిః ₹0.88 లక్ష

4.6.6.1 రవాణాపై అధికఖర్చు

భారత ఆహార సంస్థ (ఎఫ్‌సీఐ) ఇచ్చిన విడుదల ఉత్తర్వుల ప్రకారం, ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థ ఆహారధాన్యాలను ఎఫ్‌సీఐ డిపోల నుండి ఎమ్ఎల్ఎస్ పాయింట్లకు రవాణా చేస్తుంది. కేటాయింపుల మేరకు, సరిపడా స్టాకును నిర్దేశిత ఎఫ్‌సీఐ డిపోలవద్ద ఉంచడం ఎఫ్‌సీఐ బాధ్యత. నిర్దేశిత ఎఫ్‌సీఐ గిడ్డంగి నుండి ఎమ్ఎల్ఎస్ పాయింటుకు మధ్య దూరం కంటే వాస్తవంగా సరుకులను తీసుకున్న ఎఫ్‌సీఐ డిపోకు, ఎమ్ఎల్ఎస్ పాయింట్‌కు మధ్య దూరం ఎక్కువగా ఉందని ఆడిట్ పరిశీలనలో తెలిసింది. నిర్దేశిత గిడ్డంగులవద్ద స్టాకు అందుబాటులో లేకపోవడమే దీనికి కారణం. దూరం ఎక్కువగా ఉన్న డిపోల నుండి ఆహారధాన్యాల తరలింపుకు ఎక్కువ ఖర్చు కావడంవల్ల, 2008-12 మధ్యకాలంలో మొదటి దశ రవాణాపై ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థ ₹37.79 కోట్లు అదనంగా ఖర్చు చేసింది. నిర్దేశిత గిడ్డంగుల వద్ద స్టాకు అందుబాటులో ఉన్నట్లయితే, ఈ అదనపు ఖర్చు జరిగేదికాదు. ఈ విధమైన అధికఖర్చు ₹0.06 కోటి (విజయనగరం జిల్లా) నుండి ₹8.05 కోట్లు (చిత్తూరు జిల్లా) వరకు ఉంది. వివరాలు ***అనుబంధం-4.4***లో ఉన్నాయి.

పైన పేర్కొన్న ఆడిట్ పరిశీలనను ప్రభుత్వం అంగీకరించింది. సరుకుల తరలింపులో ఖర్చు ఎక్కువ కావడానికి హమాలీ[22] సమస్యలు, వేబ్రిడ్జి సమస్యలు, ఎఫ్‌సీఐ 'ముందు వచ్చిన సరుకును ముందుగా బయటకు పంపే (ఫిఫో) పద్ధతి'ని అనుసరించడం, మొదలైనవి కారణాలని ప్రభుత్వం తెలిపింది (2013 అక్టోబరు).

4.6.7 స్టోరేజి

భారత ఆహార సంస్థ గిడ్డంగుల నుండి తీసుకున్న బియ్యాన్ని, రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థ, రాష్ట్రంలోని 439 ఎమ్ఎల్ఎస్[23] పాయింట్లలోని తన గిడ్డంగులకు తరలిస్తుంది (సొంత గిడ్డంగుల సామర్థ్యం: 107 ఎమ్ఎల్ఎస్ పాయింట్ల వద్ద 1,12,032 మెట్రిక్ టన్నులు; అద్దె గిడ్డంగుల సామర్థ్యం: 332 ఎమ్ఎల్ఎస్ పాయింట్ల వద్ద 9,43,990 మెట్రిక్ టన్నులు). ప్రతి జిల్లాలోని మొత్తం స్టోరేజీ సామర్థ్యం, అందులో సొంత గిడ్డంగుల సామర్థ్యం వివరాలు ***అనుబంధం-4.5***లో చూడవచ్చు.

రాష్ట్రంలోని 23 జిల్లాలకు గానూ, 9 జిల్లాల్లో, 2012-13 సంవత్సరంలో ₹7.13 కోట్ల విలువగల 1,334 మెట్రిక్ టన్నుల కందిపప్పు స్టోరేజి కాలంలో నాణ్యత తగ్గిపోవడం వల్ల ₹4.54 కోట్ల నష్టానికి (2012 మార్చి - 2013 జూన్ మధ్య కాలంలో) వేలం ద్వారా అమ్మినట్లు ఆడిట్ పరిశీలనలో వెల్లడైంది.

దీనికి సంబంధించి, ఆడిట్‌లో ఈ కింది అంశాలు వెల్లడయ్యాయి :

- స్టాకు పేరుకుపోవడం వల్ల కందిపప్పు నాణ్యత పాడైంది. మండల స్థాయి అధికారులు చౌకధరల దుకాణాలకు పూర్తి స్థాయిలో స్టాకును విడుదల చేయకపోవడమే స్టాకు పేరుకుపోవడానికి ప్రధాన కారణం.
- కందిపప్పును విడుదల చేసేటప్పుడు 'ముందు వచ్చిన సరుకును ముందుగా బయటకు పంపే (ఫిఫో) పద్ధతి'ని కొందరు జిల్లా మేనేజర్లు పాటించలేదు. దీనివల్ల ముందు వచ్చిన పప్పు అలానే ఉండిపోయి, ఎక్కువ కాలం నిల్వ ఉన్నందువల్ల అది పాడైపోయింది.
- ఎక్కువ కాలం నిల్వ ఉన్నందువల్ల కందిపప్పు పాడైన విషయాన్ని, దానిపై తీసుకున్న చర్యల గురించి నెలవారి ప్రత్యక్ష తనిఖీల నివేదికల్లో ప్రస్తావించలేదు.
- ఎనిమిది కేసులలో, కందిపప్పు పాడైందని గుర్తించిన తర్వాత వేలం వేయడంలో ఆరు నెలలకు పైగా జాప్యం జరగడంవల్ల పప్పు బరువులో 38.406 మెట్రిక్ టన్నుల తరుగుదల వచ్చింది (విలువ : ₹20.53 లక్షలు).

[22] సరుకు లోడింగ్, అన్‌లోడింగ్ చేసే వ్యక్తులను హమాలీ అంటారు

[23] రాష్ట్రంలోని 1,177 మండలాలకు గానూ, 439 ఎమ్ఎల్ఎస్ పాయింట్లు మాత్రమే ఉన్నాయి

నిర్దేశిత గడువును మించి స్టాకు పేరుకుపోవడం, కందిపప్పు నాణ్యత తగ్గిపోవడానికి సంబంధించి ఆడిట్ పరిశీలనలను ప్రభుత్వం అంగీకరిస్తూ, చౌకధరల దుకాణాల డీలర్లు సరుకును తక్కువగా తీసుకోవడం, డీలర్లు డిమాండు డ్రాఫ్టులను జమచేసేలా చూడటంలో ఎన్‌ఫోర్సుమెంటు అధికారులు తగుచర్యలు తీసుకోకపోవడం ఇందుకు కారణాలని తెలిపింది (2013 అక్టోబరు).

4.6.7.1 గిడ్డంగుల నిర్మాణం

ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థ 2008-13 మధ్యకాలంలో నిర్మాణం చేపట్టిన 93 గిడ్డంగులకుగానూ 2013 జూన్ నాటికి 79 గిడ్డంగులు పూర్తికాగా, 14 గిడ్డంగుల నిర్మాణం కొనసాగుతోంది. రెండు[24] కేసులలో తప్ప, మిగిలిన వాటి విషయంలో 30 నెలల వరకు జాప్యం[25] జరిగింది. నిర్మాణం చేపట్టిన 14 గిడ్డంగులకు గానూ, రెంటి విషయంలో స్థల వివాదంవల్ల పని ప్రారంభంకాలేదు. న్యాయపరమైన చిక్కులవల్ల నాలుగు కేసులలో పని నిలిచిపోయింది. ఎనిమిది చోట్ల పని పురోగతిలో ఉంది (జాప్యం రెండు కేసులలో 19 నెలలు, ఆరు కేసులలో రెండు నెలలు).

గిడ్డంగుల నిర్మాణంలో ఆలస్యానికి ఇసుక కొరత, రెవెన్యూ అధికారుల అభ్యంతరాలు కారణాలని ప్రభుత్వం తెలిపింది (2013 అక్టోబరు).

అన్ని జిల్లాలు, మండలాలు, గ్రామాలలోని బీపీఎల్ కుటుంబాలకు బియ్యం పంపిణీ చేయాల్సి ఉండగా, ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థ కరీంనగర్, నిజామాబాద్ జిల్లాల్లో సొంత గిడ్డంగులను నిర్మించలేదు. గిడ్డంగుల నిర్మాణానికీ, విస్తరణకూ 13 జిల్లాల్లోని 81 చోట్ల స్థలాలు అందుబాటులో ఉన్నప్పటికీ, జిల్లా మేనేజర్లు దీనికి సంబంధించిన ప్రతిపాదనలను ఏడాది క్రితమే పంపినప్పటికీ పౌర సరఫరాల సంస్థ నిర్మాణం చేపట్టలేదు.

ప్రతిపాదనలు 81 స్థలాలకు సంబంధించిరాగా, మూడు జిల్లాల్లోని 22 స్థలాల్లో నిర్మాణానికి అంచనాలు తయారయ్యాయనీ, వీటిలో, అనంతపురం జిల్లాలోని తొమ్మిది స్థలాల్లో నిర్మాణం పురోగతిలో ఉందనీ ప్రభుత్వం సమాధానమిచ్చింది (2013 అక్టోబరు). మిగిలిన జిల్లాల్లో పని చేపడతామని కూడా ప్రభుత్వం తెలిపింది.

స్టోరేజి చార్జీలపై చేసిన ఖర్చు, కొనుగోలు చేసిన మొత్తం ఆహారధాన్యాలు, 2008-13 సంవత్సరాల మధ్య సొంత గిడ్డంగుల్లో ఉన్న నిల్వ సామర్థ్యం వివరాలను ఈ కింది పట్టికలో చూడవచ్చు.

పట్టిక 4.3

సంవత్సరం	2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13
పౌర సరఫరాల సంస్థ కొనుగోలు చేసిన మొత్తం ఆహారధాన్యాలు (లక్షల మెట్రిక్ టన్నులు)	42.42	46.11	42.79	42.17	38.84
సగటున నెలకు కొనుగోలు చేసిన ఆహార ధాన్యాలు (లక్షల మెట్రిక్ టన్నులు)	3.54	3.84	3.57	3.51	3.24
సొంత గిడ్డంగుల నిల్వ సామర్థ్యం (మెట్రిక్ టన్నులు)	73300	78400	82150	109200	112032
సగటున నెలకు కొనుగోలు చేసే ఆహారధాన్యాల పరిమాణంలో నిల్వ సామర్థ్యం శాతం	21	20	23	31	35
ప్రైవేటు గిడ్డంగుల అద్దెపై చేసిన ఖర్చు (₹ కోట్లలో)	2.43	3.68	10.06	15.58	16.22

మూలం: ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థ రికార్డులు

---

[24] విశాఖపట్నం జిల్లాలో వడ్లపూడి గిడ్డంగి నంబరు - II, గంభీరం గిడ్డంగి నంబరు - II

[25] రెండు నిర్మాణాలలో జాప్యం రెండేళ్ళు అంతకుమించి; ఏడుచోట్ల ఆలస్యం ఏడాది, అంతకుమించి; మరో 36 కట్టడాలలో జాప్యం ఆరు నెలలు, అంతకుమించి

సగటున నెలకు కొనుగోలు చేసిన ఆహారధాన్యాల పరిమాణంతో పోల్చితే, సొంత గిడ్డంగుల సామర్థ్యం 20 శాతం నుండి 35 శాతం వరకు ఉంది. సొంత గిడ్డంగులను నిర్మించకపోవడం వల్ల గత ఐదేళ్ళలో ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థ అద్దెరూపేణా ₹47.97 కోట్లు చెల్లించింది. ప్రైవేటు గిడ్డంగుల అద్దెకోసం చెల్లించిన మొత్తంతో, ఒక్కొక్కటి ₹24 లక్షల ఖర్చుతో 600 మెట్రిక్ టన్నుల సామర్థ్యంగల 200 కొత్త గిడ్డంగులను నిర్మించవచ్చు (2011-12 నాటి ఒక ఒప్పందంలోని లెక్కల ప్రకారం). 2012-13 నాటికి రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థ సొంత గిడ్డంగుల నిల్వ సామర్థ్యం 1,27,200 మెట్రిక్ టన్నులు కాగా, ఆ సంస్థ కార్యకలాపాలకు అందుబాటులో ఉన్న స్టోరేజి సామర్థ్యం 1,12,032 మెట్రిక్ టన్నులు మాత్రమేనని, మిగతా స్థలాన్ని ఇతర ప్రభుత్వ శాఖలు వినియోగించుకుంటున్నాయనీ ఆడిట్ పరిశీలనలో తెలిసింది. నల్గొండ జిల్లాలో, 7,500 మెట్రిక్ టన్నుల స్టోరేజి స్థలాన్ని తహసీల్దార్ల కార్యాలయాల కోసం, గత ఎనిమిదేళ్ళుగా ఎలాంటి అద్దెనూ చెల్లించకుండా వినియోగించుకుంటున్నారు (అద్దె విలువ : ₹67.50 లక్షలు).

ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థ ద్వారా చాలినన్ని సొంత గిడ్డంగుల నిర్మాణం కోసం తగిన చర్యలు చేపడతామని ప్రభుత్వం తెలిపింది (2013 అక్టోబరు). గిడ్డంగులను వినియోగించుకున్న ప్రభుత్వ శాఖల నుండి అద్దె వసూలుకు చర్యలు తీసుకుంటున్నట్లు కూడా ప్రభుత్వం తెలిపింది.

4.6.7.2 గిడ్డంగుల నిర్వహణ

నమూనా తనిఖీ కోసం ఎంపిక చేసుకున్న జిల్లాల్లో 16 ఎమ్ఎల్ఎస్ పాయింట్ల పరిధిలోని గిడ్డంగుల ఉమ్మడి ప్రత్యక్ష తనిఖీని పౌర సరఫరాల సంస్థ సిబ్బందితో కలిసి నిర్వహించగా (2012 జూన్ - అక్టోబరు) గిడ్డంగులు, ఎమ్ఎల్ఎస్ పాయింట్ల నిర్వహణకు సంబంధించి ఈ కింది లోపాలు వెల్లడయ్యాయి.

- గిడ్డంగుల తలుపులు, కిటికీలకు సన్నని తీగె జల్లెడను ఏర్పాటుచేయలేదు.
- గిడ్డంగుల నిర్మాణాలు గాలిచొరబడని విధంగా లేవు.
- గిడ్డంగులకు మెట్లు విడిగా లేవు.
- ఎలుకలు రాకుండా ఉండేలా గిడ్డంగుల ప్లింత్ స్థాయిలో స్లాబును బయటకు చొచ్చుకువచ్చేలా నిర్మించలేదు.
- మచ్చుకు తనిఖీ చేసిన 16 గిడ్డంగులకు గానూ 8 గిడ్డంగులకు సిమెంటు కాంక్రీటు రోడ్లు లేవు.
- ఎనిమిది గిడ్డంగుల పైకప్పుకు చిల్లులు ఉన్నాయి. వర్షపునీరు కారుతోంది. అంతేకాక, వీటికి టార్పాలిన్ కవర్లను ఏర్పాటు చేయలేదు.

ఆదిలాబాద్ జిల్లా, జైనాథ్ ఎమ్ఎల్ఎస్ పాయింటు గిడ్డంగి పైకప్పుకు చిల్లులు ఉన్న దృశ్యం

విశాఖపట్నం జిల్లా లమ్మసింగి ఎమ్ఎల్ఎస్ పాయింటు గిడ్డంగికి అప్రోచ్‌రోడ్డు లేని దృశ్యం

- 14 గిడ్డంగులకు విద్యుత్ సౌకర్యంలేదు.
- పౌర సరఫరాల సంస్థ పాత గిడ్డంగులకు సున్నాలు వేయడంలేదు.

- వైఎస్ఆర్ కడప జిల్లా, ముద్దనూరులో నిరుపయోగంగా ఉన్న పాత సినిమా హాలును, కనీస మౌలిక వసతులు లేకపోయినా గిడ్డంగిగా వినియోగిస్తున్నారు.
- మాన్యువల్ నియమాల ప్రకారం, గిడ్డంగుల వద్ద ప్రథమ చికిత్స పెట్టెను ఉంచాలి. కానీ 14 గిడ్డంగుల్లో ప్రథమ చికిత్స పెట్టెలు లేవు.
- రెండు గిడ్డంగుల్లో స్టాకు బోర్డులు లేవు. మరో ఎనిమిది గిడ్డంగుల్లో స్టాకు బోర్డులున్నప్పటికీ వాటిని వినియోగించడం లేదు.
- ఎమ్ఎల్ఎస్ పాయింట్ల బాధ్యత వహిస్తున్న వ్యక్తులు ఫిర్యాదుల పుస్తకాలు నిర్వహించడంలేదు.
- ఫ్యుమిగేషన్ (పొగపెట్టడం), ప్రొఫైలాక్టిక్ ట్రీట్‌మెంట్ (తెగులు నివారణ చర్యలు) ఇతర నాణ్యతా నియంత్రణ చర్యలు చేపట్టినట్లు తెలిపే రికార్డులను ఎమ్ఎల్ఎస్ పాయింట్ల వద్ద నిర్వహించడం లేదు.
- ఎమ్ఎల్ఎస్ పాయింట్ల వద్ద 0.3 మెట్రిక్ టన్ను, ఒక మెట్రిక్ టన్ను సామర్థ్యంగల బరువుతూచే యంత్రాలు మాత్రమే ఏర్పాటు చేసారు. అందువలన పీడీఎస్ సరుకులను తూచడం చాలా ప్రయాసతో కూడుకుంది.

అనంతపురం, రంగారెడ్డి, వైఎస్ఆర్ కడప జిల్లాల్లో, 2011-12లో, ప్రైవేటు గిడ్డంగులను గరిష్టంగా 70-75 శాతం సామర్థ్యం మేరకు మాత్రమే వినియోగించుకున్నారని కూడా ఆడిట్ పరిశీలనలో వెల్లడైంది. వాస్తవ అవసరాలను అంచనా వేయకుండా గిడ్డంగులను అద్దెకు తీసుకున్నారని దీన్ని బట్టి తెలుస్తోంది.

పైన పేర్కొన్న లోపాల విషయంలో తగిన దిద్దుబాటు చర్యలు చేపడతామని జిల్లా మేనేజర్లు హామీ ఇచ్చారు (2012 జూన్ - అక్టోబరు). క్షేత్ర స్థాయి అధికారులకు తగిన ఆదేశాలు జారీ చేస్తామని ప్రభుత్వంకూడా తెలిపింది (2013 అక్టోబరు). గిడ్డంగుల్లో సౌకర్యాలు మెరుగుపరచడానికి చర్యలు తీసుకుంటామని సమీక్షానంతర సమావేశంలో కమీషనరు తెలిపారు (2013 డిసెంబరు).

4.6.8 నిత్యావసర వస్తువుల పంపిణీ

4.6.8.1 చౌకధరల దుకాణాల డీలర్లకు లైసెన్సుల మంజూరీ

రేషన్ కార్డులున్న వారికి నిత్యావసర వస్తువులు పంపిణీ చేయడానికి చౌకధరల దుకాణాల డీలర్లకు ప్రభుత్వం లైసెన్సులు జారీ చేస్తుంది. మొదటిసారి జారీ చేసినపుడు ఇవి రెండేళ్ళ పాటు చెల్లుబాటు అవుతాయి. ఆ తర్వాత ప్రతి మూడేళ్ళకోసారి ఈ లైసెన్సులను నవీకరించుకోవాలి. మచ్చుకు తనిఖీ చేసిన ఎనిమిది జిల్లాలకు గానూ, ఏడు జిల్లాల్లో 2,069 చౌకధరల దుకాణాలు వాటి లైసెన్సుల గడువు ముగిసినప్పటికీ తమ కార్యకలాపాలను కొనసాగిస్తున్నాయని ఆడిట్ పరిశీలనలో వెల్లడైంది (2008-09లో గడువు ముగిసినది ఈ జాబితాలో అతిపాతది).

లైసెన్సులను గడువులోపు నవీకరించేలా, లైసెన్సుల గడువు ముగిసిన డీలర్లకు నిత్యావసర సరుకులను కేటాయించకుండా చూడాలని పౌర సరఫరాల కలెక్టర్లను ఆదేశించామని ప్రభుత్వం సమాధానమిచ్చింది (2013 డిసెంబరు).

4.6.8.2 చౌకధరల దుకాణాల హేతుబద్ధీకరణ

రేషన్ కార్డులున్నవారి సౌకర్యం కోసం, డీలర్లకు లాభదాయకంగా ఉండేలా చూడటం కోసం ప్రతి దుకాణానికీ తగు సంఖ్యలో కార్డులను కేటాయిస్తూ రాష్ట్రంలోని చౌకధరల దుకాణాల హేతుబద్ధీకరణకు ప్రభుత్వం ఆదేశాలు జారీ చేసింది (2007). నిర్దేశిత ప్రమాణాల ప్రకారం, ఒక్కో చౌకధరల దుకాణానికీ గరిష్టంగా, గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో 450, మున్సిపాలిటీలు, ఒకప్పటి తాలూకా కేంద్రాల్లో 550, ఇక నగరాలలోనైతే 650 బీపీఎల్ రేషన్

కార్డులను కేటాయించాలి. ఐతే, 16,653 చౌకధరల దుకాణాల్లో నిర్దేశిత పరిమితిని మించి రేషన్ కార్డులు ఉన్నాయి. ఇందులో 41 దుకాణాల వద్ద పరిమితి దాటి 2,000 కన్నా ఎక్కువ కార్డులున్నాయి. నిర్దేశిత ప్రమాణాలు, వాటి అమలు వివరాలు కింద పట్టికలో చూడవచ్చును.

పట్టిక 4.4

ప్రాంతం	ఒక్కో చౌకధరల దుకాణానికి కేటాయించాల్సిన బీపీఎల్ కార్డుల గరిష్ట సంఖ్య	పరిమితిని మించి కార్డులున్న దుకాణాల సంఖ్య
గ్రామీణ ప్రాంతాలు	450	13,749
మున్సిపాలిటీలు, ఒకప్పటి తాలూకా కేంద్రాలు	550	1,764
నగరాలు	650	1,140
మొత్తం		**16,653**

మూలం : పౌర సరఫరాల శాఖ కమీషనరు రికార్డులు

చౌకధరల దుకాణాల వద్ద నిర్దేశిత ప్రమాణాల మేరకు రేషన్ కార్డులు తగుమాత్రం ఉండేలా వాటి వ్యవస్థీకరణకు చర్యలు తీసుకోవలసిందిగా పౌర సరఫరాల కలెక్టర్లను ఆదేశించామని ప్రభుత్వం సమాధానమిచ్చింది (2013 డిసెంబరు).

4.6.8.3 చౌకధరల దుకాణాల పనితీరు

రేషన్ కార్డులో పేర్కొన్న ఆదాయం, నివాసం, కుటుంబసభ్యుల సంఖ్య వంటి వివరాల ఖచ్చితత్వాన్ని తనిఖీ చేసేందుకు రెవెన్యూ శాఖ సిబ్బందితో కలిసి ఒక ఉమ్మడి సర్వేను ఆడిట్ నిర్వహించింది (2012 జూలై - 2013 మార్చి). ఈ సర్వేలో చౌకధరల దుకాణాల పనితీరును కూడా పరిశీలించడం జరిగింది. మచ్చుకు తనిఖీ చేసిన ఎనిమిది జిల్లాల్లోని 37 చౌకధరల దుకాణాల పరిశీలనలో ఈ కింది అంశాలు వెల్లడయ్యాయి :

- ప్రజాపంపిణీ వ్యవస్థ (నియంత్రణ) ఆదేశాలు - 2001లో నిర్దేశించిన ప్రకారం, చౌకధరల దుకాణానికి కేటాయింపు ఉత్తర్వులు ఇచ్చిన సమయంలోనే దీనికి సంబంధించి ఒక కాపీని గ్రామ పంచాయతీలు, నగర పాలికలు, విజిలెన్స్ కమిటీలు, లేదా ఈ దుకాణాల పర్యవేక్షణ కోసం రాష్ట్ర ప్రభుత్వం నామినేట్ చేసిన ఇతర సంస్థలకు ఇచ్చేలా సంబంధిత అధికారి చూడాలి. ఐతే, మచ్చుకు తనిఖీ చేసిన చౌకధరల దుకాణాల్లో ఎక్కడా ఈ పద్ధతి పాటించడంలేదని తెలిసింది.

- కేంద్ర ప్రభుత్వం తాను నియమించిన సంస్థలు, నామినీల ద్వారా ఎఫ్‌సీఐ డిపోలు/గిడ్డంగుల నుండి విడుదల చేసిన నిత్యావసర సరుకులను తీసుకోవడానికి రాష్ట్ర ప్రభుత్వం తగిన ఏర్పాట్లు చేసుకుని, చౌకధరల దుకాణానికి ఈ సరుకులు ఆ నెలలోని మొదటి వారంలోగా చేరేలా చూడాలి. ఐతే, తనిఖీ చేసిన ఏ దుకాణంలోనూ సరుకులు ఇలా నెలలోని మొదటి వారం చేరటంలేదు.

- గ్రామ పంచాయతీలు, నగర పాలికలు, విజిలెన్సు కమిటీలు లేదా దుకాణాల పర్యవేక్షణ కోసం నియమించిన ఇతర సంస్థ, నిత్యావసర సరుకుల స్టాకు వివరాలను దుకాణం బయట నోటీసు బోర్డుపై ప్రదర్శించాలి. ఐతే, తనిఖీ చేసిన చౌకధరల దుకాణాల్లోని ఏఒక్కచోటా ఇలాంటి సమాచారాన్ని ప్రదర్శించటంలేదు.

- ప్రతి చౌకధరల దుకాణంలోనూ బీపీఎల్, అంత్యోదయ లబ్ధిదారుల జాబితాను ప్రదర్శించాలి. అదే విధంగా, ప్రతి క్యాటగిరి కింద ఇచ్చే సరుకుల వివరాలను కూడా ప్రదర్శించాలి. ఐతే, మచ్చుకు తనిఖీ చేసిన చౌకధరల దుకాణాల్లో ఎక్కడా ఇలాంటి జాబితాలు లేవు. ప్రతి సరుకుకు సంబంధించి ప్రారంభ నిల్వ, ముగింపు నిల్వ వివరాలను కూడా ప్రదర్శించలేదు.

- (i) తనిఖీ చేసిన 37 చౌకధరల దుకాణాలకుగానూ, 3 దుకాణాలు వ్యాపారవేళలు పాటించటంలేదని తెలిసింది. (ii) ఫిర్యాదులను నమోదు చేసేందుకు ఈ దుకాణాలలో ఫిర్యాదుల పుస్తకాలు లేవు. (iii) రేషన్ కార్డుల జారీకి గతంలో అనుసరించిన విధానంలో (ఐరిస్ ఆధారిత రేషన్ కార్డుల జారీకి ముందు), ఇచ్చిన సరుకుల వివరాలు, ఇచ్చిన తేదీ మొదలైన వివరాలను నమోదు చేసేందుకు అనుకూలంగా రేషన్ కార్డులో కొన్ని పేజీలు ఉండేవి. ఐతే, 2008-13 మధ్య కాలంలో, ఈ విధంగా వివరాల నమోదుకు ఏర్పాట్లు లేనందున పారదర్శకతకు అవకాశం పోయింది. అంతేకాక, అమ్మకాల రిజిస్టరులోని వివరాలను సరిపోల్చి చూసుకునేందుకు వీలుగా ముద్రిత రశీదులను లబ్ధిదారులకు ఇవ్వడంలేదు (కౌంటర్ ఫాయిల్స్ లేవు).

పైన పేర్కొన్న విషయాలకు సంబంధించి, కలెక్టర్లందరికీ అవసరమైన ఆదేశాలు జారీ చేసామని ప్రభుత్వం తన సమాధానంలో తెలిపింది (2013 డిసెంబరు).

4.7 పర్యవేక్షణ

4.7.1 ఆహార సలహా సంఘం, ధరల పర్యవేక్షణ సంఘాల పనితీరు

ఆహార సలహా సంఘం (ఎఫ్ఏసీ) ప్రజా పంపిణీ వ్యవస్థ పనితీరును సమీక్షించేందుకు ఉద్దేశించినది. దీని గడువు 1996లో ముగిసిపోగా, మళ్ళీ 2004లో రాష్ట్ర స్థాయిలో పునరుద్ధరించారు. 2008-13 మధ్యకాలంలో, రాష్ట్ర స్థాయి సంఘం 20 సార్లు సమావేశం కావలసి ఉండగా కేవలం ఒక్కసారి[26] మాత్రమే సమావేశమయ్యింది. జిల్లా, మండల స్థాయిల్లోని ఆహార సలహా సంఘాలు రెండు నెలలకు ఒకసారి, గ్రామ స్థాయి నుండి చౌకధరల దుకాణం స్థాయిల్లోనివి నెలకు ఒకసారి సమావేశం కావాలి. ఐతే, 2012-13 సంవత్సరంలో నిర్వహించిన సమావేశాల వివరాలు కమీషనరు కార్యాలయంలో లేవు. అంతేకాక, 2008-12 మధ్య కాలంలో ఈ సంఘాలు అన్ని స్థాయిల్లో ఏర్పాటు కాలేదు. సంఘాలు ఏర్పాటయిన చోట సైతం నిర్దేశిత కాలవ్యవధిలో సమావేశాలను నిర్వహించలేదు.

ఆహార సలహా సంఘం కింద ఉపసంఘంగా జిల్లా, మండల స్థాయిల్లో 'ధరల పర్యవేక్షణ సంఘం' (పీఎమ్సీ) ఏర్పాటు చేయాలని 2009 ఆగస్టులో ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. నిత్యావసర సరుకుల లభ్యతనూ బహిరంగ విపణిలో వాటి ధరలనూ సమీక్షించడానికీ, అక్రమ నిల్వలు, నల్లబజారు విక్రయాలను అరికట్టేందుకు తీసుకోవలసిన చర్యలపై సలహాలిచ్చేందుకూ ఈ సంఘాలను ఏర్పాటు చేయతలచారు. ఈ కమిటీలు వారానికి ఒకసారి సమావేశమవ్వాలి. రాష్ట్రంలోని 23 జిల్లాలకుగానూ 5 జిల్లాల్లో[27] ధరల పర్యవేక్షణ సంఘాల ఏర్పాటుకు సంబంధించిన సమాచారం కమీషనరు వద్దలేదు. వరంగల్, హైదరాబాద్, నిజామాబాద్ జిల్లాల్లో ఈ సంఘాలు ఏర్పాటయినప్పటికీ, 2009-12 మధ్య కాలంలో ఒక్క సమావేశం కూడా నిర్వహించలేదు.

పౌర సరఫరాల వ్యవహారాలను ప్రతి జిల్లాలోనూ ఉన్న అధికార యంత్రాంగం చూసుకుంటుంది కనుక ఆహార సలహా సంఘాల సమావేశాలు క్రమంతప్పకుండా నిర్వహించకపోవడంవల్ల ఎలాంటి ప్రతికూల ప్రభావమూ ఉండదని ప్రభుత్వం తన సమాధానంలో తెలిపింది (2013 డిసెంబరు). కానీ, సమావేశాలు నిర్వహించక పోవడం, తదుపరి చర్యలు తీసుకోకపోవడంవల్ల ఈ సంఘాలు నిరర్థకమయ్యాయి.

4.7.2 వాస్తవంగా విడుదలైన స్టాకును కేటాయింపు/విడుదల ఉత్తర్వులతో సరిపోల్చి చూసుకోక పోవడం

కమీషనరు కార్యాలయం జిల్లాల వారీగా నిత్యావసర సరుకుల కేటాయింపులను చేయగా, జిల్లా స్థాయిలో వచ్చిన సరుకులకు మండలాల వారీగా కేటాయింపు ఉత్తర్వులిస్తారు. చౌకధరల దుకాణాల డీలర్లకు సరుకుల విడుదల ఉత్తర్వులను తహసీల్దార్లు జారీ చేస్తారు. తహసీల్దార్లు జారీచేసిన పంపిణీ ఉత్తర్వుల ఆధారంగా పౌర సరఫరాల సంస్థ సరుకు విడుదల చేస్తుంది. కేటాయింపు/విడుదల ఉత్తర్వులతో పోల్చి వాస్తవంగా విడుదలైన సరుకులను

[26] 2011 జనవరి 11న

[27] ఆదిలాబాద్, అనంతపురం, కర్నూలు, నల్గొండ, విజయనగరం

రికన్సీలియేషన్ చేయడంలేదని ఆడిట్ పరిశీలనలో తెలిసింది. ఈ విధమైన రికన్సీలియేషన్ జరగని కారణంగా, కల్పితమైన విడుదల ఉత్తర్వులతో స్టాకు విడుదల జరగలేదని ఆడిట్‌లో నిర్ధారించుకోవడం వీలుకాలేదు.

సరుకుల కేటాయింపు, పంపిణీల విషయంలో పారదర్శకత కోసం ప్రజా పంపిణీ వ్యవస్థ కార్యకలాపాలను కంప్యూటరీకరించే ప్రక్రియ కొనసాగుతోందని ప్రభుత్వం సమాధానమిచ్చింది (2013 డిసెంబరు).

4.7.3 ప్రజా పంపిణీ వ్యవస్థ (నియంత్రణ) ఆదేశాలు - 2001 పాటింపు

ప్రజా పంపిణీ వ్యవస్థ కార్యకలాపాల పర్యవేక్షణకు సంబంధించి ప్రజా పంపిణీ వ్యవస్థ (నియంత్రణ) ఆదేశాలు 2001లోని కొన్ని ముఖ్యమైన నిబంధనలను పాటించటంలేదని ఆడిట్ పరిశీలనలో తేలింది. ఆవివరాలు ఈ కింది విధంగా ఉన్నాయి.

ప్రజా పంపిణీ వ్యవస్థ నియంత్రణ ఆదేశాలు - 2001లోని నిబంధన	ఆడిట్ కనుగొన్న అంశం
సంబంధిత అధికారులు కనీసం ఆరు నెలలకోసారి చౌకధరల దుకాణాల తనిఖీ చేపట్టేలా రాష్ట్ర ప్రభుత్వం చూడాలి. ఇనస్పెక్షన్ షెడ్యూలు, చెక్‌పాయింట్ల లిస్టును నిర్ధారిస్తూ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఆదేశాలు జారీ చేయవచ్చు. ఈ ఆదేశాల పాటింపునకు బాధ్యత వహించవలసిన అధికారిని కూడా ఆ ఉత్తర్వుల్లో పేర్కొనాలి.	ప్రజా పంపిణీ వ్యవస్థ (నియంత్రణ) ఉత్తర్వు - 2008లోని నిబంధనలు 16(i), (vii)లో నిర్దేశించినప్పటికీ, ఆడిట్‌కు ఎంపిక చేసుకున్న చౌకధరల దుకాణాల్లో ఏ ఒక్క చోటా ఇలాంటి తనిఖీలను నిర్వహించలేదు.
రాష్ట్ర, జిల్లా, బ్లాకు, చౌకధరల దుకాణం స్థాయిల్లో ప్రజా పంపిణీ వ్యవస్థపై విజిలెన్సు కమిటీల సమావేశాలను క్రమం తప్పకుండా నిర్వహించాలి. ఏ తేదీనాడు, ఎంత కాలానికి ఒకసారి జరగాలనే విషయాలను రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు స్పష్టంచేయాలి. అన్ని స్థాయిల్లోనూ మూడు నెలలకు కనీసం ఒక్క సమావేశానికి తగ్గకుండా ఉండేలా సమావేశాల కాలవ్యవధిని నిర్ణయించాలి.	ఆడిట్‌కు ఎంపిక చేసుకున్న జిల్లాల్లో సమావేశాలను నిర్వహించటంలేదు.
జిల్లా ఎన్ఐసీ సెంటర్లలో స్థాపించిన ఎన్ఐసీ కంప్యూటర్ నెట్‌వర్క్ ద్వారా చౌకధరల దుకాణం స్థాయిలో ప్రజా పంపిణీ వ్యవస్థ పనితీరును రాష్ట్ర ప్రభుత్వం పర్యవేక్షించాలి. ఇందుకుగాను, కంప్యూటరీకరించిన కోడ్‌ను జిల్లాలోని చౌకధరల దుకాణాలన్నిటికీ ఇవ్వాలి.	ఆడిట్‌కు ఎంపిక చేసుకున్న జిల్లాల్లో, చౌకధరల దుకాణాల పనితీరును పర్యవేక్షించే నెట్‌వర్క్ లేదు.

ప్రజా పంపిణీ వ్యవస్థ కింద పేద ప్రజల కోసం ఇచ్చే బియ్యం, ఇతర నిత్యావసర సరుకుల దుర్వినియోగం/ మళ్ళింపు జరగకుండా చూడటానికి నిర్ణీత వ్యవధిలో తనిఖీలు నిర్వహించమని పౌర సరఫరాల కలెక్టర్లను ఆదేశించినట్లు ప్రభుత్వం సమాధానమిచ్చింది (2013 డిసెంబరు).

- అన్ని ఎమ్ఎల్ఎస్ పాయింట్ల వద్ద మూడు నెలలకొకసారి నూటికి నూరు శాతం స్టాకును ప్రత్యక్ష తనిఖీ చేయాలి. ఐతే, స్టాకు తక్కువగా ఉన్నప్పుడు, అక్రమాలు వెలుగుచూసిన సందర్భాల్లో మాత్రమే ఈ తనిఖీలు నిర్వహిస్తున్నారు.

  క్షేత్ర స్థాయి అధికారులకు తగిన ఆదేశాలు జారీ చేసామని ప్రభుత్వం తెలిపింది (2013 అక్టోబరు).

- ఎమ్ఎల్ఎస్ పాయింటు స్టాకు రిజిస్టర్లు, అమ్మకాల లెక్కల రికన్సీలియేషన్‌లో ఒకటి నుండి ఐదు నెలల వరకు జాప్యం చోటు చేసుకుంది.

  రికన్సీలియేషన్‌లో జాప్యాలను నివారించడానికి తగిన చర్యలు తీసుకుంటున్నామని ప్రభుత్వం తెలిపింది (2013 అక్టోబరు).

4.8 సారాంశం

రాష్ట్రంలో ప్రభుత్వం ద్వారా జరిగే ధాన్యం కొనుగోలు మిల్లర్ల ద్వారా జరిగే కొనుగోలు కంటే తక్కువగా ఉంది. మిల్లర్లు ధాన్యాన్ని మరపట్టించి నిర్దేశిత కాలవ్యవధిలో బియ్యంగా మార్చేలా చూడటంలో ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర పౌర సరఫరాల సంస్థ విఫలమైంది. ఇది క్యాష్ క్రెడిట్‌పై వడ్డీ చెల్లింపులకు దారితీసింది.

ప్రజా పంపిణీ వ్యవస్థలో పాటించే విధానాలు సక్రమంగాలేవు. లబ్ధిదారుల గుర్తింపులో పర్యవేక్షణ తగినంతగా లేదు. బోగస్, నకిలీ రేషన్ కార్డులు కొనసాగుతున్నాయి. గిడ్డంగుల నిర్మాణంలో జాప్యాలున్నాయి. ప్రైవేటు గిడ్డంగులను వాటి పూర్తి సామర్థ్యం మేరకు వినియోగించుకోలేదు.

*ప్రభుత్వంనుండి అనుమతి (లైసెన్సుల రెన్యువల్) లేకుండానే పలు చౌకధరల దుకాణాలు తమ కార్యకలాపాలను కొనసాగిస్తున్నాయి. అంతేకాక, **16,000** కంటే ఎక్కువ దుకాణాల్లో పరిమితికి మించి కార్డులున్నాయి. మచ్చుకు తనిఖీ చేసిన చౌక ధరల దుకాణాలు నిత్యావసర సరుకులను సమయానికి అందజేయడంలేదు. నిత్యావసర సరుకుల స్టాకు వివరాలను ప్రదర్శించడంలేదు. చౌకధరల దుకాణాలకు వచ్చిన సరుకులతో లబ్ధిదారులకు అందజేసిన సరుకుల రికన్సీలియేషన్ చేయడంలేదు. ఆహార సలహా సంఘం, ధరల పర్యవేక్షణ సంఘం నిర్ణీత వ్యవధిలో సమావేశాలు నిర్వహించడంలేదు. నిత్యావసర సరుకుల లభ్యత, వాటి ధరలను పర్యవేక్షించడంలో ఈ సంఘాలు విఫలమయ్యాయి. ప్రజా పంపిణీ వ్యవస్థకు సంబంధించి పర్యవేక్షణ యంత్రాంగం సరిగాలేదని ఇది తెలియజేస్తుంది.*

4.9 సిఫార్సులు

- కస్టమ్ మిల్లింగ్ చేసిన బియ్యం భారత ఆహార సంస్థకు సకాలంలో సరఫరా అయ్యేలా ప్రభుత్వం చర్యలు చేపట్టాలి.
- రేషన్ కార్డులను జారీ చేసేముందు బీపీఎల్ కుటుంబాలను గుర్తించడానికి వీలుగా ఒక లోపరహిత విధానాన్ని ప్రభుత్వం రూపొందించాలి.
- రవాణాలో పొదుపు సాధించి, సంబంధిత డిపోలవద్ద తగినంత సరుకును అందుబాటులో ఉంచేలా భారత ఆహార సంస్థతో సరైన సమన్వయం కోసం ప్రభుత్వం చర్యలు తీసుకోవాలి.
- తగినన్ని సొంత గిడ్డంగులను నిర్మించి నిల్వ సామర్థ్యాన్ని పెంచుకోవాలి.
- చౌకధరల దుకాణాల తనిఖీ క్రమం తప్పకుండా జరిగేలా చూడాలి. ప్రజా పంపిణీ వ్యవస్థ కార్యకలాపాలపై పర్యవేక్షణ యంత్రాంగాన్ని పటిష్టం చేయాలి.

ఈ సిఫార్సులను సమీక్షానంతర సమావేశంలో చర్చించగా (2013 డిసెంబరు), ప్రభుత్వం వీటిని అంగీకరించింది.